

ગાયકવાડી રાજ્યના ગૂજરાતી. बीजा धोरणना तमाम विषयनी नोट.

તેની અંદર ખીજ અને ત્રીજ ચોપડીના પા-
ઠના અર્થ, કવિતાની સમજુતી, ડીકટેશન ધાતો,
આંક, ટકાવૈસાની હિસાબ, ગણિત, ગાયકવાડી
રાજ્યની ભૂગોળ તમામ આખતોનો સમાવેશ
કરેલો છે.

પ્રગટ કરનાર.

છોટાલાલ તથા વાઘજીભાઈ.

દરમસદ તા. આણંદ.

અથ સ્વામિત્વના સર્વહક્ક સ્વાધીન.

સને. ૧૮૯૬ સંવત ૧૯૫૨.

કીમત. રૂ. ૦—૨—૦

૬૪૬૨

ગાયકવાડી રાજ્યના ગૂજરાતી बीजः धोरण ना तमाम विषय-नी नोट.

જેની અંદર ખીજ અને ત્રીજ ચોપડીના પાઠના
અર્થ, કવિતાની સંગજીની, ડીક્ટેશન, ધાતો,
આંક, ટકાપૈસાના દિસાખ, ગણિત, ગાયકવાડી
રાજ્યની ભૂગોળ આદિ પ્રાંતના નકશા સાથે
તમામ બાબતોનો સમાવેશ કરેલો છે.

પ્રગટ કરનાર.

છોટાલાલ તથા વાઘજીભાઈ.

કરમસદ તા- આણંદ-

ગ્રંથ સ્વામિત્વના સર્વદક્ક સ્વાધીન.

સને ૧૮૯૬

સંવત ૧૯૫૨.

કીમત રૂ ૦—૨—૦

અમદાવાદ

ગુજરાત ગેઝેટ

અને

પેટસાદ.

" પારસમણી પ્રેસ "

ગુજરાતી બીજી ચોપડી માંહેલા વાંચન પાઠો- ના શબ્દાર્થ.

પાઠ ૧ લો.

ઉદ્દેશતાં=વાંચનાં.
સાચવજો=જાળવજો.
શીખામણુ=શીખવાનીખ્યા
ત.
મગ્નની=સારી.

અમાડશો=અરાખરશો.
મા=નહીં.

સાહે=અમારો.

ગહી=હાથપણની.

પાઠ ૩ જો.

રાખુ=રાખ.

પેસારો=અવારો.

પાઠ ૪ થો.

ફરિયાદ=અરજ.

પકડાવી=ઝાપાવી.

મહારાજ=મોટારાજ.

હકમ=આજ્ઞા.

મંગાવ્યો=અણાવ્યો.

ગમરાઈને=અકળાઈને

ખીહીને.

આઈ=મેન.

નૂહો=ખોટો.

સાહેબ=ધણી.

રીસ=દાઝ ગુસ્સો.

પાઠ ૫ મો.

ખૂમેખૂમ=રાહેરાહ.

ગોવાળ=ગાયોચારનાર.

જવાબ વાળ્યો=ઉત્તરઆ

પ્યો.

છેવટે=છેલ્લે

ખોળી=ખૂરી.

પાઠ ૬ ઠો.

તપાવી=કીકરી.

ભુચ્યાઈ=દોંઝાઈ.

લાલચોળ=રાતી.

ઠોક્યો=માચો.

ખુખ=ધણો.

વાંક=ગુન્હો.

ફળ=પરિણામ.

પાઠ ૭ મો.

માગર=માણુ.

ઓસડ=દવા.

ઝેર=વિષ.

સાજી=સારી.

પાઠ ૮ મો.

એકજ=એક.

જણુસ=વસ્તુ.

ટકું=નાનોઘોડો.

ખારકો=ખીજનો.

પાઠ ૧૦ મો.

ગળાવે=સાચવે.

નીરે=નાંખે.

જાકી=હડીકુંડલું ન ગા

ને તે.

સંભાળ-સાચવણ.

જતન=સંભાળ; સાચ-

વણ.

પાઠ ૧૧ મો.

ચેન=મગા.

અટીખાને=કેદખાને.

વિચાર=મનસુખો.

નીસરી=નીકળી.

સમગ્નચુ=શીખામણુ

દીધી.

અડીઆંથી=આઠેકાએ

થી.

ધંસે=પાછળ.

લાગ=દાવ.

કૂકું=મોકળું; ખુકું.

ક્રમે કુચું=કોઈ રીતે

પાઠ ૧૨ મો.

લાગદાલ્યો=દાવમલ્યો.
વગડામાં=જંગલમાં.
સટકીગયું=નાશીગયું.
અળસમળ=સમળ ન-
હી તે.

કોતર=ગુફા; ખાડો.
ઢાંચો=શાણો.

જાનુંમાનું=કોઈ ન જા-
ણે તે.

જક=દંઠ.
અતે=છેલ્લે.

બલું=સારું.

ખાડોશી=પાસેનાં રહેનાર
પાઠ ૧૪ મો.

ગારસ=દૂધ આખરવાની
દોણી.

આધરકે=દૂધમાં છાશ
નાખવીતે.

નરમ=ઢીલું.

પાઠ ૧૫ મો.

ખાજે=કોકે; કિનરો.

ફંકવા=નાંખવા.

કાયર=કટાળી, દુઃખી.

જગાડ=તુક શાન.

મડ્યા=લાગ્યા.

જવાખ=કિતર.

ઘડાખડ=કિપરાકિપરો.

સીખ=ગિચારા, લાચાર

પાઠ ૧૬ મો.

એનપણી=સહીએર.

તાસક=છઠ્ઠરી થાળી.

નોતર=તેડું, જમવાનું
કહેવું તે.

વખતે=વેળા.

ઠીક=સારું.

પાઠ ૧૭ મો.

મણા=ખામી, કસર.

ગાજોભાંડવી=ગાજોદેવી.

દેવ=આદત, ખો.

પાઠ ૧૮ મો.

ભાણો=એનનો દીકરો.

મેલાય=મૂકાય.

વાર=વખત.

પાઠ ૧૯ મો.

પરીક્ષા=તપાસ.

સાહેબ=ઉપરી.

ફદાવતી=ઠેનાવતી

ધનામ=હોંશિયારીના-

બદલામાંકાંઈઆપવું તે.

આડી=ખીજાં

પાઠ ૨૦ મો

ઉતાવળ=ઝટ, જલદી

સામદુ=એકવારે

મૂઠો=આચરો.

છેલ્લીવારે=આખરે

લગાર=થોડું

પાઠ ૨૧ મો

પ્રછડીઓ=પ્રછડીવાળો

ખીજવવું=ચીડવવું

હળમ=વાળંદ.

ખાંડો=પ્રછડીવગરનો.

ચીડવે=ખીજવે, ખજવે

પાઠ ૨૨ મો

કામકાજ=ધંધો રાજ-
ગાર.

મજુર=મજુરી કરનાર

સાંધા=કટકા.

ગિચારો=આપડો.

પાઠ ૨૩ મો.

ધ્યાન=મન; ચિત્ત.

માયા=હેત.

વઢવું=લડવું.

પાંસરા=સીધા.

વેળાસર=વખતસર.

મન=ચિત્ત.

ભૂલ=ચૂક.

સૌ=બધા.

કદી=કોઈદિવસ.

છૂટી=રળ.

પાઠ ૨૪ મો.

વિચાવાની=જમ્બુવાન

રોકીને=રંધીને.

વિચાર્યું=ધાર્યું.

રસ્તો=માર્ગ.

અરે=હે.

મૂર્ખ-મેવકુદ્.

ખિચારે-આપડે.

પાઠ ૨૬ મો.

જાયું-ઢાંકયું.

કાપરાં-ટાપરાં.

દાંડી-વળીઓ.

નળોઆં-નાળો.

પાઠ ૨૭ મો.

કમાડ-આરણું.

કરા-ના. (છઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય.)

વાશીને-અધકરીને.

ભીતરડી-ભીંત.

છાયાં-ઢાંક્યાં.

રખડવા-રજગવા.

આડું-કહ્યું ન જાને તે.

વસે-હાલ, દશા.

જાને નહિ-કહ્યું કરે નહીં.

પાઠ ૨૮ મો.

અમથી-નકામી.

રજગવા-રખડવા.

નળેલી-અનાવેલી.

સુખી-સુખવાળી.

વાધ-મારો ખાનાર જનવર.

સમજ-સમજણ, અકલ.

પાઠ ૨૯ મો.

સવારમાં-વાહાણમાં

તાલુતો-એ ચતો.

નહોર-નખ.

બેંકડો-રાગ તાલુતોને રેડવું.

લાહે-અળતરા.

બેંકડોતાલુતો-ખૂમ પાડીને રડવું.

ગાંડાં-ધેલાં.

પાઠ ૩૦ મો.

તાંઆકુડીઓ-તાંઆની કુડીઓ.

ગાંજેલાં-અજવાળેલાં.

ગરમાં-પહોળા મોઢાનું વાસણ.

ધોળાશપર-ધોળું.

ગોભાય-ગોઆ પડે.

અથડાય-ટીચાય.

સાયવવા-જનવવા.

ચળકતાં-જળકતાં.

લોટા-કળશીયા.

લોટીઓ-કરસલોયો.

પાઠ ૩૧ મો.

નાનીશો-નાની.

પિછેડી-ચાદર, ખેસ.

જનમદાની-એક જાતનું

ટીપકાવણું લૂગડું.

પોતડી-ધોતલી.

હીરકોરી-રેશમી.

હલકી-નાની.

ગરીબ-પૈસા વિનાનો.

પાઠ ૩૨ મો.

વાગોલવું-ખાધેલું મોઢામાં લાવી આવવું

ભાવે-સ્વાદ લાગે.

દહીં=દૂધમાં થોડી છાશડે

ખટાશ નાખી આધરડે

છે ત્યારે દહીં થાય છે તે.

માખણ-દહીંને વલોવે છે ત્યારે ચીકણો પદાર્થ ઉપર તરી આવે છે તે.

ધી-માખણને તપાવેથી ધી થાય છે.

પાઠ ૩૪ મો.

કારે-કડીકરે.

દૂધપાક-દૂધમાં થોડા ચો-

ખા નાખી ઉકાળીને કઢી

જેવું જડું કરે છે, પછી

તેમાં ખાંડ નાખે એટલે

દૂધપાક થયો.

ખડખાં-ચોસલાં

જમીનનય-ઠરીજનય

ચાસણી-ખાંડમાં પાણી

નાખીકુની કરે ત્યારે

ચાસણી થાય.

તાવીને-ઉતું કરીને.

દાઓ-લયકો.
મુકું-પોએલી ખાંડ.
માવો-દૂધને પાણી લો
ચા જેવું કરે તે.

ખીર-પાણીમાં ભાત રાં-
ધી પછી તેમાં થોડું દૂધ
ના ખી ઉકાળે છે તે.

પાઠ ૩૫ મો

દેખણુ-કદમ.
છાનામાના કાઠન જાણે
તે.

આન્યુ-કવું.
-નનીડીને હુખાવીને.
વેડેલી પડીગએડી
ટુંક-હેવા, ખો, આદત

પાઠ ૩૬ મો

વાવડી-ચાર આના.
ચારી-કાંઈ છાનામાના
દલા વગર ચીંગ લેવી તે

લાટકાવી-ચીમાવી.
ફળેતી ગેર આગર.
માનવું-કળૂન કરવું.

પાટ-ગળુ.
પસે-દશા.

પાઠ ૩૭ મો

દોકરાની-છોકરાની.
ગરમાયો-લજવાયો.
હવાલ-હાલત.

વાળુ-સાંગનું ખાવાનું.
સોંપ્યો-તાપે કર્યો.

પાઠ ૩૮ મો,
ગાંધી-વસાણું વેચનાર.
ઝોળખીતો-જાણીતો.

વાટી-ટોપરાનું કાચલું.
દરાખ-એક જાતનો મેવો.
મગફળી-ભાંય શીંગ.

ચારાળી-એક જાતનો
મેવો.
દૂકાન-કાઠ.

ખારેક-સકાએતું ખ-
જુર.

પાઠ ૪૦ મો

ચંદ્રમા-ચાંદો.
સરગતિ-નિધા.
ધાણા ખરા-ધાણા, કેટલા
અંક.

વાર-વખત.
ચિત્ત-મન.

પાઠ ૪૧ મો

જગરી-ખજવાળી.
ચચ્યાર-ચાર.
ડાલતો-હાલતો.

લાંડ-તોફાની
વહાણામાં-સવારમાં
મહેતતુ-કેદોગી.
માંસ-માટી.

કૂદના=કેડા મારતા.
સાંગ-સધ્વાકાળ.
માજો-પક્ષીને રહેવાનું
ઘર.

પાઠ ૪૩ મો

પીતરાઈ-કાકાનાં છોકરાં
મોળાઈ-મામાનાં છોકરાં
ભત્રિજન-ભાઈના છોકરા
સાળીઝા=વહુની બેનો.
બનેવી=બેનનો વર.
મર્યાદ-માશીતાં છોકરાં

પાઠ ૪૪ મો

જમાઈ-દીકરીનો વર.
સાવકા-ઝોરમાઈ.
ઝોરમાઈ-સાવકા.

રાપસ પીતે=હળીમળીને
પાઠ ૪૫ મો
ચોટુ-ખજર.

ખાદી=જાડું લૂગડું.
વાણીતર-જુમાસ્તા.
ખારતો=એક જાતનું જા-
ડું લૂગડું.

દોશીવાણીઆ-કાપડનો
વેપાર કરનાર
સેલું-ખબે નાખવાનો

કસખી ખેસ.
જાજમ=ખીછાનું.
પાઠ ૪૬ મો

દી માળી-વરસનો છેલ્લો
દિવસ, આસોવદી અમાસ
ઉતરાણુ-ગનેવારી મા-
સની પારમી તારીખનો
દિવસ તેદિવસથી સ્વર્થ
દશિણુમાંથી ઉત્તર તર-
ફ જાય છે.

વસત-રતુનું નામ.

વસતપંચમી-મહાશુદી

૫.

પર્વ-નહેવાર.

હોળી-શ્રાગણુશુદી ૧૫

રામનવમી-ચતુર્તર શુદી

૬.

અખાત્રીજ-વૈસાખસુ. ૩

વરસ-પાર માસ.

મહીનો-ત્રીજ દિવસ.

શિયાળો-ઠાઠની મોસમ

ઉનાળો-તાપની મોસમ

ઠાઠ-ઠંડ.

પાઠ ૪૭ મો.

ચોમાસુ-વરસાદની રતુ

હીવાસો-અસાડવદી ૦

નો દિવસ.

ઉતરતાં=જતાં.

પચુમણુ-આવકનો તહે-

વાર

પખવાડીયું=પંદર દિવસ

શરાધીયાં=શ્રાધ કરવાના
દિવસ.

દસરા-આસોશુદી ૧૦

ગોકળઆડમ શ્રાવણુવ-

દી ૮ કૃષ્ણનો જન્મ દિ-

વસ

ગણપતિ ચોથ=ભાદરવા

શુદ. ૪

તિથિ=દિવસ.

શ્રાવણ=જૈન ધર્મ પાળના

ર.

પાઠ ૪૮ મો.

વરઘોડો=કુલેકુ.

સરણાઈ-પીપી.

વાદવા-ઓહો.

ધડીઆળ=ઝાલર.

દેવળ-મંદિર.

તતુડાં=રણુસીંગુ.

ઝમકારો=ઝળુકારો.

કુંડાળું-ગોળ.

પખાજ-મરદંખ.

નાદ-સાદ.

ઝંઝ-મેટું કાંસીજોડું.

મજા=એન.

પાઠ ૪૯ મો.

જન્મગાંડ-જન્મ દિવસ

વરસગાંડ=વરસે વરસે.

જન્મનો દિવસ આવેછેતે

ખાંડાં નાગરવેલના પા-

નમાં કાપે ચુનો ના ખો

ખીડી વાળવી નં.

અડાચો અડાચો.

પાઠ ૫૦ મો.

ચોખખાખ સુધડતાં.

ફિકર-ચિંતા.

કોહ-ગડગુમડ નીકળે તે

ઉલ-જીભ ઉપરનો મેડ.

ગદા-ગોખરાં, મેલાં.

ગંધાય-ખરાખ વારા આ

વેતે.

પાઠ ૫૧ મો.

લૂગો-લયકો, લાડપો.

ઉથલાવીને-ફેરવીને.

કલેદું-તાવડી.

અનાજ-દાણા.

લોઢી-તવી.

પાઠ ૫૨ મો.

ભલો=સારા.

દીમણું-સૂઝી આવેને

ઢેકો થાય છે તે.

વારો-વખત.

ખસેડ્યા-કોરે કર્યા.

ખૂખ-ધણા.

પાઠ ૫૩ મો.

ખૂણેખોચરે-ખૂણામાં

છૂપાંધ રહેવાય તેવીજ-

ગામાં
સતાઇને-જુપાઇને
નવે-અધા.

અંચળ-ચાલાક.

પાઠ ૫૫ મો.

ખાપડી-ગરીબ.

ગયા-રાંધ્યા વગરના.

દોલ-શરીર.

ધાવણા-તાના.

જેર-બળ.

જળરા-જેરાવર.

પાઠ ૫૭ મો.

ગાડપાલો-વનસ્પતિ.

માગુ=શીકું.

મીઠું પાણી-સાફ

પાણી.

પાઠ ૫૮ મો.

તખોટી-લાખ કે પચ-

રાની ગોળી.

ચોરી ઠરે=ચોરી કર્યાનો

ગુન્હો આવે.

પાઠ ૬૦ મો.

આંગણ-ચોક.

છાંડી-અગાશીયું

અગાસી-ધાતુ

ઉઘાડી-ખુલ્લી.

પાઠ ૬૧ મો.

રસાડું=રાંધવાની જગા.

ભંડારીઆં=ઘાટડાં, મો-

ટા તાકાં.

તાકાં=ગોખલા.

ટાંકાં=પાણી ભરવાની

છોખધ કુખ.

રસોઈ=ભોજન.

ગોટાય-ગુચાય.

ધૂમાડીકું=ધૂણીજવાનો

રસ્તો.

ચોકડી-છોની બાંધેલી

ઝોટલીઆ.

દાદર=મેડાવપર જવાની

જે જગા રાખી હોય છે તે.

પાઠ ૬૨ મો.

ખડખડે-અવાજધાય.

દીપે=શોભે.

ભાતભાતના=જનતજનત-

ના.

વટાણું=સવાર.

સેવે=ગરમ રાખે.

ખીકણુ-ડરકણુ.

ધસવું=દોડવું.

છેડવું-પજવવું.

માંજર=કુમર.

ધંધો=ચેજગાર.

રૂપાળો-શોભિતો.

પાઠ ૬૩ મો.

ગણતો-લેખવતો

પ્રાણુ=જીવ.

નાગ-સાપ.

નખળા=ખળવગરના.

ફેણુ-મોઢું.

લગારેક-ચોડું.

પાઠ ૬૪ મો.

ઝોગળે-પીગળે.

કસ=રસ.

વેહે-ઢાણું.

વાટ-રસ્તો.

પાઠ ૬૫ મો.

કરમાઇને-ચીમળાઇને.

સીચીએ=રેડીએ.

ટટાર-તાજન, સીધાં

મસ=ધણો.

પાઠ ૬૬ મો.

રીસાળ-રીસાયએવો.

પીરસલો-જમવાનું મૂકે-

લી.

વેદના=પીડા.

પૂણે-નડે.

મુદ્દા-જરા.

ભાંડું=ભાઇબેન, ઝાંડ-

માખાપનાં છાંડરાં.

મેજો-સંધ.

પાઠ ૬૭ મો.

તણખલાં-તખલાં.

વસ્તુ-ચીજ.

આખું-અધું.

ધીમેધીમે-હળવેહળવે.

પાઠ ૬૮ મો.

પાસો=પાંદડ.

ઝાંઝવાં-આંસુ.

તેજ-પ્રકાશ, અજવાળું.

ધાન્ય=અનાજ.

ગરમી=તાપ.

નાપજનું-ચનું.

સર્વે-અધા.

મેલો-ફળ.

પાઠ ૬૯ મો.

ધાત્તે-ટોડત્તે.

અભરાધર્મે=અકળાઈને.

છેતરવું=ફગવું.

આરાપાસ-આળુઆ-

ળુ.

ખેડૂત-ખેતીકરનાર.

નુકશ્મન-અગાડ.

છેતર્યા-હચ્યા.

સાચી-ખરી.

પાઠ ૭૦ મો.

ધુરકલું=ધુરસાચી જોનું.

પામીએ-અમીએ.

ગરીબ-બિચારો.

લોહીહાલોણુ-લોહીવાળો.

તૂટીપડવું-એકદમ વળ-

ગી પડવું.

સોખત-સંગત.

ભુડાં-નકારાં.

પાઠ ૭૧ મો.

પજવીએ-કાયરકરીએ.

હેરાન કરીએ.

ઉગામીએ-ઉડાવીએ.

માહોમાહે-એકબીજાને.

હળીમળીને-સંપસંપીને.

દુખાય-દુઃખીયાય.

રાજીયવું-ખુશીયવું.

પાઠ ૭૨ મો.

હાથર=પરમેશ્વર.

ઝગઝગાટ-ચળકાટ.

વહાલો-ખારો.

ચીજ-વસ્તુ.

ધોર-અધાર.

ગગન-આકાશ.

પૃથ્વી-દુનિયા.

પાઠ ૭૩ મો.

વતરણું-લેખણું.

રંગત=રંગેલી.

છ-મા.

પાઠ ૭૪ મો.

ચિતારો-ચિતરતારો.

રંગારો.

હાડાંબેડાં-એકબીજાનાં.

ફળ.

બાઈઅધ-દેસ્તદાર.

ખર-જવઈ. કલમ કર-

વાનાં કાઢાં.

પાઠ ૭૬ મો.

આળુઅધ=હાથે કુણી.

ઉપર બાંધવાનું ધરેણું.

ધનતેરસ-આસોવડી ૧૩.

ટુંપીઓ-ગળચવો.

છવીટીઆં-આછડીઓનો.

પગે આંગળીએ પહેરવા

નાં કુલ.

ઘેરખા-હાથે બાંધવાનું

ધરેણું.

ચોકડાં-કાને પહેરવાનું

ધરેણું.

વાનાં-ચીજ.

અકોટી=કાને પહેરવાનું

ધરેણું.

પોંચી=કાંઠે પહેરવાનું ધ

રેણું.

પાઠ ૭૭ મો.

દળપૂણી-કાશ.

કાનખાળ=કશમી ખુદા

નું રેશમી લૂમડું.

કીમત-ચલ.

તીપેછે-શોભે છે.

વડે-ચી (પાંચમી વિભ-

ક્તિનો પ્રત્યય છે)

પાર=છેડા.

પાઠ ૭૮ મો.

મોંખરા આગળ=મોંઢા
આગળ.

હડપચી-દાઢી વચેનો
બાગ.

ખાખરી=નાની ચોટલી.

પાઠ ૭૯ મો.

વાંમો-ખરડો.

ચાથળ=જતંગ.

મેર-તરફ.

ગાળો=માળો.

પાઠ ૮૦ મો.

આંખાવાળીડ=આંખાનું
વન.

ટપચી=માથા.

જાપો-તરવાળો.

રખવાળ-સાચવનાર.

પહોંચ્યો=આગ્યો.

લાગ=દાત.

પાઠ ૮૨ મો.

પોર-ગયે વરસે.

પકવાન=મીઠાઈ.

ખાખરા=રોટલા.

પાઠ ૮૩ મો.

ખાતર=ચોરી.

વલુગ્નર=વલુગ્નરનો કુ
તરો.

નગર=ગરત.

ધન-પૈસો.

ધણી-માલિક.

પાઠ ૮૪ મો.

મેળાપ-મેળું થવું.

શેખી=અડાઈ.

રડયું ખડયું=કોષક.

મોંઘું=વધારે મૂલનું.

ચડભડી=ગુસ્સે થઈને.

સામટો-એકીવારે.

સાહુકાર=પૈસાદાર.

ખરીદવું=વેચાતુ લેવું.

લેખું-ગણતરી.

લેખવે=ગણું.

ખપ-જરૂર.

પાઠ ૮૫ મો.

જાળ=જતાવર પકડવા-

નો કાંસો.

કરગરવું-કાલાવાલાકરવા

અમથો=નકામો.

લુચ્ચી-ખંદી.

ખીડ-ધાસ ઉઝેલું મેદાન

ગળુ-શક્તિ.

તાલેવંત=પૈસાદાર.

મમત=અહસ.

ખરોખર-સરખું.

ચંપાઈને=ચગદાઈમી.

પાઠ ૮૭ મો.

આડોશી પાડોશો-આ-

જુ ખાજુ રહેનાર.

ગુલુપાડ-ઉપકાર.

રખવાળી-સંભાળ

ચોકી-થાણું પહેરો.

પાઠ ૮૮ મો.

કંદોઈ=મીઠાઈ વેચનાર.

હઠ=ભરાવો.

ભાતભાતની=જાતજાત-
ની.

પાઠ ૮૯ મો.

પંચરાઉ-પાંચ જાતની

નાગલી=ખાવટો.

અંપવાસ-ભૂખ્યા રહેવું.

ફરાળ-અપવાસ ઉપર

ખાવાનું

ચાલ-રીત.

પાઠ ૯૦ મો.

સ્વાદ-સાદ લાગે.

ડોળી-મહુડાનાં ફળ.

ફોલ્લા-ગૂમડાં.

પાઠ ૯૧ મો.

કાચુ કોરું=કોરૂ ખાવાનું.

જાળાં-ખાવાં

ગેરું-રંગી.

ભારેલૂગઈ--વધારેકીમ-

તનાં.

અચકા-પોટલાં

ખરખરીને-વધારે.

(૯)

ખીજ ચોપડીના કવિતાના અર્થ.

પાઠ ૨ ને ચોપડી વિષે કવિતા.

સારી=મનની.	દેખી-જોઈ.	કારજ--કામ.
શોભાય-સારી દેખાય.	હરખાય-ખુશીયાય.	
દેડે-મન.	વિગતેથી-વિગતવાર.	

સારી 'ચોપડી'ઓ શોભાયમાન દેખાય છે, તે જોઈને આપણું મન ખુશી થાય છે, પણ જો તે શબ્દે શબ્દ છૂટા પાડીને વંચાય તો તેમાંથી આપણું કામ થાય.

જીવધાસીને--મનરાખીને	સમજાવું--અકકલ.	વિચાર કરે--મનન કરે
સમજે--જાણે	સમજો--જાણે	સાર--મતલબ

જેમ જેમ મન રાખીને વાંચે તેમ તેમ તેનામાં અકકલ વધતી જાય. વાંચે ખરે, પણ તેનો કાંઈ વિચાર કરે નહિ તો તે બધી મતલબ સમજે નહિ.

પાઠ ૮ માં વરસાદનું ગીત.

વરસાદ--મેઘ	પકવાન	નેવણે--નેવે
ઘેગરીઓ--ઘેગર નામનું	પ્રસાદ--ખાવાનું	નકારી--મદી

વરસાદ તુ આવકે ઘેગરીઓ પ્રસાદ અને ઉતી ઉતી રોટલી ને કારેલાંનું શાક ખાવાનું થાય.

વરસાદ તુ આવકે નેવે પાણી આવે ને મંદી છોડીને દેડકાં તાણી જાય.

પાઠ ૧૩ મો પાગવિષે કવિતા.

ફટ્ટું-ખુટ્ટું, આંધ્યા ૧- ગર.	કાચો--કચો. નાકું--મતું રહ્યું.	ચરવાને--ધાસ ખાવાને વાસ--રહેડાણું.
કંક--આધે, છંટે, દૂર.	મનમાન્યુ--મનનેગમેનેવું	વનમાં--વગડામાં.

પાગમાંથી એક પાકું છટું થઈને આધે નાશી ગયું, અને પા-
નાના મનને ગમે તેટલું ધાસ ખાવાને વગડામાં જઈને રહ્યું.

વગલી--પછી વાવ--ફાડી ખાનાર મન- નયર	પ્રાણુ--જીવ. અગ્નણુ--અણુસમજ. ચિત્તમાં--મનમાં	અવસ્થા--હાલત

પછી વાધે તેનો જીવ લીધો એવું અણુસમજથી દુઃખી થયું,
ને મનમાં ફટ્ટું થવા મન્ય તેની એવી હાલત થાય.

પાઠ ૨૪ મો નિશાળીઆને શોખામણુ.

નિય-દરમોજ જાડા-લગાડી, ચોટાડી.	ચિત્ત--મન હુર--મહેતાજી	શિક્ષા--શીખામણુ રૂડી--સારી
દરોજ નિશાળમાં જવું, અને મન લગાડીને બણવું તમા મહેતાજીની શિખામણુ માનવી, ને સારી રીત રાખવી	પર--રાત	નીસરી--નીકળી
		પાંસરૂં--સીધું

તમે રમતમાં મન રાખશો નહીં, ને તમારો પાઠ સારી રીતે
સમજો. નિશાળમાંથી નીકળીને સીધા ઘેર જવું. (રસ્તામાં રખ-
તું નહિ.)

પાઠ ૩૩ મો ગાયની કવિતા

ગુણુ-હાથેડો. અનણિત--ધાણા.	સુખદાતા-સુખઆપનાર દેહે-આપેછે.	ખાંતે-ખુશીથી જન-માણસ.

ગાયમાં ઘણાજ શુભ છે ને તે સુખ આપનારી દહેતાય છે; અને
તે દૂધ, દડો, ધી આપે છે તે બધા માલુસો ખુશાચી ખાય છે.

શુભ--ચારપગવાળાંન- નવર.	નવર નર--ભાઈડા.	જન્મતી--અવતરતી. પ્રાણુ--જીવ.
પંખી--પાંખોવાળાં જન-	નાર--બાઈડીઓ.	આધાર--ટેકા

પશુ, પંખી, બાઈડાને, બાઈડીઓ એમને જન્મતિ વખતે ધ-
ણું કરીને ધી ને દૂધનો આધાર હોય છે.

પાઠ ૩૮ મો જૂઠ અને રાચ વિશે

જૂઠું--ખરું નહીં કીદ--કોઈ દસાડો.	પાપી--પાપકરનાર. પૂરો--બધો.	બાળક--નાનું છોકરું. ઉપાય--ઇલાજ.

જે માલુસ કોઈ દિવસ જૂઠું બોલે છે. તે પૂરેપૂરો પાપી થાય
છે. તે માટે હે નાના છોકરાઓ તમે એવા ઇલાજ કરશો નહીં.

સાચું--ખરું ગતપતિ--પરમેશ્વર તોનો--બધાનો	શોભે--સારીદેખાય. સ્નેહ--પ્રીતિ, હેત. દેહ--શરીર.	રાચે--રાજીથાય

સાચું બોલવામાં ઘણું સુખ છે, ને સાચેથી બધા હેત રાખે છે,
વળી સાચેથી પરમેશ્વર પણ રાજી થાય છે, અને સાચેથી શરીર પણ
શોભે છે.

પાઠ ૪૨ મો કાગડા વિશે.

માજો--પંખીનુંધર. માજો--જુઓ કાગ--કાગડો.	કપાજો--શોભિતો રાગ--સાદુ, સર. આંખ--	પંખાજો--પાંખવાળો

... તથા કરવા

કાજો કાગડો માજો બાંધવા બેસે છે, તે તમે જુઓ. તને બે

ખાખો છે, તે બોલે છે પણ તેનો રાગ સારો નથી.

ચાંપ--ઝડપથી.
ફાળુવા--મારવા.
ચિનમાં--ગનમાં

ચાલું--હચ્છે.
ચે. ૧--રાગચ
ચતુર--ચંચળ

જલદી--ઝટ.

કાંઈ માણસ કાંકરો લેખને તેને ઝડપથી મારવાને હચ્છે તો તે ચંચળ પક્ષી ગનમાં રાગચને તરત ઉડી જાય છે.

પાઠ ૫૪ મો ઉંદર વિશે

ક્યા--નધારેથા
નરોધાર--ધારખધ, એ
કપટીએક

પાર--છેડો.
રંગડ--તોફાન.
ધાડ--લૂટારાનુંટોળું

માંડે--મચાવે કરે.

ઉંદરો ધારખધ એટલા વધી ગયા કે તેમાંના કેટલાક પકડ્યા, પણ તેનો છેડો આબો નહીં, અને રાતે તો જાણે દોડ દોડ ધાડ આવી હોય તેમ તોફાન કરે છે.

ખામાં--સારાં
પગાં--લૂગડાં

કરડી--કાતરી.
ઉપાય--છલાજ

મીની--ખિલાડી
મલાસુખ--મોટુંસુખ

સારાં લૂગડાં કાતરી ખાય છે, ને દીવાની દીવેટ પણ લઈ જાય છે, એનો એકે છલાજ નથી પણ ખિલાડી મળે તો મોટું સુખ થાય.

પાઠ ૫૬ મો ચોરી વિશે

ચોરી--છાનીમાની ઘેઠ-
ની ચીજ કહ્યા વગર
લેવી

સમજ--જાણી
પાછળથી--કેડથી
પસ્તાય--દીલગીર થાય

અફસોસ કરે

જે માણસ ચોરી કરવામાં સુખ છે એમ સમજને ચોરી કરે છે, તે પાછળથી ચોરીથી થએલું દુઃખ જ્યારે જુએ છે ત્યારે અ-

નગાં ઘણો અદસોસ કરે છે.

ચાકન--ઉઘાડુ	મહીપતિ--રાગ	છેક--ઘણું
જગાય--પકડાય	ફળેતી--ગેરઆખર	

જ્યારે ચોર પકડાય છે ત્યારે ચોરી ઉઘાડી થાય છે, અને પ-
છી રાગ તેને આંધીને માર મારે છે અને તેની ઘણી ફળેતી થાય
છે.

પાઠ ૬૩ મો કાડીઓ ને સાપ

જાજા--ઘણા	ન--નહિ	પ્રાણુ--જીવ
નગળા--અળવગરના	વેર--દુશ્મનાઈ, ઝેર	પેર--રીત
કદી--કાષ્ટદિવસ	નાગનો--સાપનો	

ઘણા નગળા લોક સાથે કાષ્ટ દિવસ વેર રાખવું નહીં, કેમકે
ઘણી કીડીઓએ મળીને મોટા નાગનો જીવ લીધો.

પાઠ ૭૩ મો ઈશ્વરનો મહિમા.

સૌથી--અધાર્થી | તાડ--ચોકબતતું ઉંચુંઝાડ | જૂદાં--નાંખાં

ભાઈઓ તમે આ મોટાં ઝાડ જૂઓ, તેમાં સૌથી ઉંચું તાડનું
ઝાડ છે, એમાં આમલી આંખો, ને કોઈ કાડીનું ઝાડ છે તે બધાનાં
બી જૂદાં જૂદાં હોય છે.

જગ--દુનિયા, જગત	ભગવા--મહિતકરવા	સરજનાર--પેદાકરનાર
દેવ--પરમેશ્વર	તારા--ચાંદરણીઓ	
કરનાર--અનાવનાર	ધરીએ--સાખીએ	

જે આ દુનિયાનો અનાવનાર છે, તેજ સરજ અને તારાનો પે-
દા કરનાર છે, માટે એજ અમારો મોટા દેવ છે તેને ભગવાની ટેવ

રાખીએ.

પાક ૮૧ માં સંગત.

સંગ--સોગત
સંગ--શુભ, અસર, ટેવ
પ્રેમ--હેત
પ્રેમ--આવે

કામ--ઠેકાણું
કરશે--ખેસસે
કરશે--સારો
બુરે--નકારે

બને--થાય
ભાગ્યશાળી--નસીબદાર

જેને જેવી સોગત તેવા તેનામાં શુભ આવે છે. જેને જેવી સોગત તેવું તેનામાં હેત આવે છે.

જેને જેવી સોગત તેવાંજ તે કામ કરશે. જેને જેવી સોગત તેવે ઠેકાણે જઈને તે ખેસસે.

સારી સોગતથી સારો થશે, ને નકારી સોગતથી નકારો બનશે. સારા મહેતાજીની સોગતથી નસીબદાર હોય તે વિદ્યા બણે. (મનકાળ ૩ વિદ્યા બણીને નસીબદાર થાય.)

ગુજરાતી ત્રીજી ચોપડીના વાંચન પાઠોના શબ્દાર્થ.

પાઠ ૧ લો.

ડાઘો=મોટો કૃત્રિમો.
મૂર્ખો=ખેવકુદ, અણુસ-
મજી.
આજમુ=એદી, સુસ્ત.
પાલવવું=પરવડવું.
રમતીઆજ-રમત કરે
તે.
ચોકી-રખવાળ.
ચારો=ખાવાનું.
ધણી=માલિક.

પાઠ ૨ જો.

જખવાણો=જરમાયો.
જવતરજજીઠંગી, મન-
ખો, જવવું.
મના કરીશ=ના કહીશ.
મચ્યાં=મંડ્યાં, લાગ્યાં.
જનાવર=પશુ, પખી.
નવરાશ=કુરસદ, કામ ન
હોય તેવો વખત.
સરખાં=જેવાં.
લગાર=જરા.
ઠોઠ=મૂર્ખ, અજાણ.
વમે=હાલ, ઠશા.

નકામા=કામવગર.
પસ્તાવો=અફસોસ.
લાગલું=દરરોજ.
ફેરવીને=ગદવીને.

પાઠ ૪ થો.

વગડાઉ=જગલી, વગ-
ડાંમાં રહેતારી.
ડાંસ=મચ્છર.
ટૂંકા=તાના.
ધાર=કેસર.
જામર=જોરાવર.
જોરાવર=ખાવાન.
પૂરીપડે=પહોંચી શકે.

પાઠ ૫ મો.

સ્વભાવ=મિજાજ.
રાજકુપર=રાગતો હી-
કરો.
શિક્ષા=સગ.
અણુસમજી-સમજીજ-
ણુ વગરનો,
સાર=માલ, ફળ.
દંડ=સગ, હાલ પૈસા-
લેવાના સગનાં આર્થ
માં વપરાય છે.

સગ-શિક્ષા.

વડાઈ=મોટાઈ.
યાદરાખવું=સભારી ગ-
ખવું, સરત રાખવું.
ગરીબ=નિર્ધન.
કર્યાદ=ચરજ, રાડ.
ખંદીખાને=કેદખાને.
માફકરવું=શિક્ષા કર્યા
વગર જવા દેવું.
કચેરી=દરખાસ્ત, ડાઈ.
ઘટેતવીજન્મેછમે તેવી.

પાઠ ૭ મો.

દેશ=મુલક.
ચાલ=રીવાજ.
રીતભાત=ચાલચલગત.
પહેરવેશ=પોશાક, લુગ-
ડાં પહેરવાની રીત.
મારવાડી=મારવાડના
રહેવાશી.
સરવાળ=ચોરણો.
કુમટો=લાલ.
દક્ષિણા=દક્ષિણના રહે-
વાશી.
સાહેબલોક=અગ્રિય લોક

ઝેરા-આઈડીઓ.
કાંટો-ખાવાનું ભરાવીને
જમવાના સોપા.

ધાટ=આકાર.
હાસી-સીધી.
ઝારી-ઝૂરી, ઘોળી.
પાઠ ૮ મો.

કાણુ-દાણુ.
સંઘાત=સાથ.
સકાળ-સારો વખત.
સંઘવારી.
અચરજ-નવાઈ.
સંઘ-એકઠું કરી રા-
ખતું.
દકાળ-નઠારો વખત, મોં
ધવારી, અનાજ બહુ
મોંધું વેચાય તેવો વ-
ખત.

પ્રધાન-વજીર.
ગંજીઓ-ધાસના મોટા
ગોઠવેલા ઢગલા.
રૈયત=લોક.
કાઠાર=અનાજના ભંડાર
પોપડો=પડ.
ચંદી=ઘોડાને ખાવાના
દાણુ.
હેરાન=દુઃખી.
ખાણુ=દાણુ ભરી મૂક-

વાના ખાડા.
ડહાપણુ-સમજણુ.
વસે=રહે.
સપે-હળીમળીને રહે.
સદા=હમેશાં.

પાઠ ૯ મો.
વડવાઈ=વડની લટકતી
મૂળીઓ.
અસત્ર-પ્રથમનું, આગ-
ળનું.
કાબર=એક જાતનું પંક્ષી
આરામ-વિસામો.
છાંચડો-છાંચો.
ઘટા-ઘાડો છાંચો.
ટેટા-વડનું ફળ.
ઈમારત-ઘર.
લગણુ-સુધી.

પાઠ ૧૦ મો.
ડંખ-ચટકો.
વિખ-ઝેર.
ચીપીઆ-પકડવાના એ
પાંખીયાં
ચાંદી=ફાલ્સો.
આંકડો=ઝેરી કાંટો.
કપાએલું-વઢાએલું.
ચુસવું=ચુસી લેવું.
સૂએલું-સૂએલું.
પીળાશપર-ચાંદો પીળા

ટાઢક=કંડક.
ઈજા-દુઃખ.
અવગુણ-નુકશાન.
ફિકર-ચિંતા.
પાઠ ૧૧ મો.
વિલાયત-સાહેબ લોકો
દેશ.

ખબરદાર-હોંશિયાર.
કણ્યો-કંકાસ.
ટોર-પશુ.
ગાંડી-મેલી.

પાઠ ૧૨ મો.
અનાજ-દાણુ.
પાંજરૂં=પાંખીને રાખ-
વાનું ઘર.
અર્થ-સાર, મતલબ.
મરજી-પુશી.

પાઠ ૧૪ મો.
વચન=બોલ.
માન-આવકાર.
આવકાર=માન.
હોંઆઈ-લુચ્ચાઈ.
અસર=લાગણી.
નવાઈ-અચરજ.
નીવડવું=થવું.
ભુડું-ખરાબ.
સોખત તેવી અસર=જે
વી સંમત તેવા તેના-

માં ગુણ આવે.
પાઠ ૧૫ મો.
તન=શરીર.
અતકાળ=મરવાનો વ-
ખત.

પુછ-ધન.
લાલચ-લોભ.
નીપજ-પેદાશ.
પામીએ=મળીએ.
ઉપજ્યો-પેદાય્યો.

પાઠ ૧૬ મો.
પેદાકર્તા=મનાવ્યાં.
કૃપાળુ-દયાળુ.
બનાવ્યું=કર્તું.
બસાં-સારાં.
કાપરો=ગુસ્સે થસે, રીસે
બરાસે.
ભાગવે છે=સાચવે છે.
રખવાળી-સાચવણ સ-
માળા.

પાઠ ૧૭ મો.
જ્યો-એક સાથે, પાસે
પાસે.
હારખંધ-એક પછી એક
જનાવર=પ્રાણી.
જવે-કેષક.
કાટ-કિસ્સા.
અડઅણુ=કેટલું.

સહજ=ચોડી મહેનતે.
ઝટ.

કસખો-શહેરથી નાતું
ગામ.

પાઠ ૧૮ મો.
આકાર=ધાટ.
ધ્યાકો-અચાજ.
માલમપડવું=ખખર પ-
ડવી.

દીપ્તિયો-શરીરના ભાગ.
જેકે આંખ, નાક, કાન
છબ ને ચામડી.

વાસ=સોડમ.
લીસી-સુંવાળી.
પાઠ ૧૯ મો.

આંગણુ-ચોક.
ચોખું-સાફ.
કોહાણુ-કોહી ગએલું,
સડેલું.
રળીઆમણું-રોબીતું.
ગંદવાડ-ગંદકી.
જીવજંતુ-નાનાં જીવડાં.
એકવાડ=એકું.
ગંદા-મેલા.
ખરાબથાય-બગડે.
ગંધ-નદારીવાસ.
શીખામણુ-સમજણુ.
ધટેછે-જોડાયે છે.

ભાજપાકો-શાકપાંદડુ.
પાઠ ૨૦ મો.

સુંવાળા=લીસા.
નકર-પોસા નહીં ને.
મજલ=ખેપ, પંથ.
ખોંખારેછે-હણુહણુ છે.
નાળ=જોડાને તળે કે
ઘોડાને પગે વાંકી લો-
ઢાની ચીપો જડે છે તે.
ખરાડેછે-આરડે છે.
નિર્દય-દયા વગરના.
ફલજો-ફાળો.
ખોજો-ભાર.
ચાકરી-ખરાશ.
માયા=હેત.
ચાહે-ધચ્છે.

પાઠ ૨૨ મો.
દાતરા-આમલીતુ કળ.
સંગીન-મજબૂત.
ચીકણુ-ઝટ ભાગે નહીં
તેતું.
ચોખડાં-ચાર ખુણા
વાળાં.
વટેમાર્ગુ-રસ્તે જનાર.
કચુકા-ચિચોડા.
ફાફે=વરસાદનું દ્રીપું.
ધટા-ધાડો જાંચો.
ગોળા-લાડવા.

પાઠ ૨૪-મો.

નાટ્યુ-દર્પણ, આરસી.

બમર-આંખના પાપ-

આકિપરના વાળ, નેણુ

હાજરો-છજુ.

રતાંધળો-દાગમે દેખેને

ગતે ન દેખે તે.

ખાગનું-રોકનું.

નારેછ-કરેછે.

પાપયુ-આંખનું ઠાંકણુ

નર-યુગ, રજકણુ.

પાંપણ-પાપસાને છંટે

વળંગલા વાળ.

ગતન-રક્ષણુ.

પાઠ ઉપકાર.

પાઠ ૨૫ મો.

બળનણુ-ખાળવાનાં લા-

કાં. સરખણુ.

લોકતાં-વળડતાં, ટીંગા-

તાં.

કહેવત-કખાળા, ઓઠું.

ખાખરી રોટલો.

ક્રમાર-માટીનાં પાંસણુ

કરનાર.

ઘાટ-આકાર.

કાંતનું-રૂના તાર કરવા.

વણુવું-લૂગડું બનાવવું.

તેપાર-હાજર.

સાદરી વિના ભાખી.

નાર્તી-ધધા કર્યા વિના

રોટલો મળે નહીં.

પાઠ ૨૬ મો.

દેશાઈ-જમીનદાર.

દાખલા-ઉઠાદરાણુ.

ગમ્પો હાકવાગ્યા, પ-

અદ પડ્યો.

હિડ્યાં-થયાં, નીકળ્યાં,

નીનડ્યાં.

ચાપુ-છરી.

દેયાં-ઠાકરાં.

પાઠ ૨૭ મો.

સાચાખાણું-ખઈ ગોલ-

નાર.

ગભરાવું-અકળાવું.

ધીરજ-હીમત.

ખીલ્યા-શુભ્ધ થયા.

સાંપીને-દાખીને.

વાંક-શુન્દો.

અગ્નિજ્વાલા-અગ્નિજ્વાલા

પાઠ ૨૮ મો.

કાતરવું-કાપી લેવું.

ધાખળીઓ-કામળીઓ.

કામળા-ખારો, કિનનુ

વનકુ લૂગડું.

ભરકાક-ધેંટાં રાખનાર

ખખર-માલમ.

તીમાળા-વાળ.

ખીચારો-માધકાં.

ખરે-તકી.

પાઠ ૨૯ મો.

કરવું-રૂપકરું. તોડવાનું

અમલુ.

હીંમણીઓ-હીંમણુ

કળ.

રોગ-દરદ, વ્યાધિ, મં-

દવાડ.

રણીઆખણું-રોશિનુ.

હિગતા-મોટા થતા.

પાઠ ૩૦ મો.

ધાન્ય-તાળા.

હુંકુ-કળસણુ.

પેસાદાર-પેસાવાળા.

ખાજરીયુ-ખાજરીનુ

હુંકું.

હુંકળ-ખર, ખાજરીના

સાંદા.

પૂળા-કુંડળની નાની બા

રીઓ.

સાંદા-રાકાં.

મસજો-ચોળાં, પીચે.

પાઠ ૩૧ મો.

ખરતી-જમીન

કિલ્લા-કોટ.

નાળાં-વહેણા, નાની નદી

મગડી-મા-એક જાતના
કાકરા.

પા. ૧. હામર.

ના. ૧. પાણીનો પ
કાક

મા. ૧. એક-એકના, ૪૨

પાઠ. ૩૬. એ.

ના. ૧. ૪૨. ૪૩. ૪૪.

ના. ૧. ૪૫. ૪૬.

પા. ૧. ૪૭. ૪૮. ૪૯.

ના. ૧. ૫૦.

ના. ૧. ૫૧. ૫૨. ૫૩.

ના. ૧. ૫૪. ૫૫. ૫૬.

ના. ૧. ૫૭. ૫૮. ૫૯.

ના. ૧. ૬૦. ૬૧. ૬૨.

ના. ૧. ૬૩. ૬૪. ૬૫.

ના. ૧. ૬૬. ૬૭. ૬૮.

ના. ૧. ૬૯. ૭૦. ૭૧.

ના. ૧. ૭૨. ૭૩. ૭૪.

ના. ૧. ૭૫. ૭૬. ૭૭.

ના. ૧. ૭૮. ૭૯. ૮૦.

ના. ૧. ૮૧. ૮૨. ૮૩.

ના. ૧. ૮૪. ૮૫. ૮૬.

ના. ૧. ૮૭. ૮૮. ૮૯.

ના. ૧. ૯૦. ૯૧. ૯૨.

ના. ૧. ૯૩. ૯૪. ૯૫.

ના. ૧. ૯૬. ૯૭. ૯૮.

તેનુ-મીત.

જા. ૧. ૧૦. ૧૧. ૧૨. ૧૩.

જો. ૧. ૧૪. ૧૫. ૧૬.

જા. ૧. ૧૭. ૧૮. ૧૯. ૨૦.

જો. ૧. ૨૧. ૨૨. ૨૩.

જા. ૧. ૨૪. ૨૫. ૨૬.

જો. ૧. ૨૭. ૨૮. ૨૯. ૩૦.

જા. ૧. ૩૧. ૩૨. ૩૩. ૩૪.

જો. ૧. ૩૫. ૩૬. ૩૭.

જા. ૧. ૩૮. ૩૯. ૪૦. ૪૧.

જો. ૧. ૪૨. ૪૩. ૪૪. ૪૫.

જા. ૧. ૪૬. ૪૭. ૪૮. ૪૯.

જો. ૧. ૫૦. ૫૧. ૫૨. ૫૩.

જા. ૧. ૫૪. ૫૫. ૫૬. ૫૭.

જો. ૧. ૫૮. ૫૯. ૬૦. ૬૧.

જા. ૧. ૬૨. ૬૩. ૬૪. ૬૫.

જો. ૧. ૬૬. ૬૭. ૬૮. ૬૯.

જા. ૧. ૭૦. ૭૧. ૭૨. ૭૩.

જો. ૧. ૭૪. ૭૫. ૭૬. ૭૭.

જા. ૧. ૭૮. ૭૯. ૮૦. ૮૧.

જો. ૧. ૮૨. ૮૩. ૮૪. ૮૫.

જા. ૧. ૮૬. ૮૭. ૮૮. ૮૯.

જો. ૧. ૯૦. ૯૧. ૯૨. ૯૩.

જા. ૧. ૯૪. ૯૫. ૯૬. ૯૭.

જો. ૧. ૯૮. ૯૯. ૧૦૦. ૧૦૧.

જા. ૧. ૧૦૨. ૧૦૩. ૧૦૪. ૧૦૫.

જો. ૧. ૧૦૬. ૧૦૭. ૧૦૮. ૧૦૯.

પાઠ. ૪૬. મો.

શોખશક્તિ--મહારજુના-

મ. ૧. ૧. ૨. ૩.

તુરગ--પિચ્છર.

બહોળા-અમી.

ધાત્રાવનુ-અધાવનુ.

માત્રોક્ષ-ધર્મી.

લાડવા-ધર્મી.

વેપાર-રજવાર.

ચોટુ-અમર.

કમાઈસ--પંચાકરીશ.

મગડી-મહેલ.

મહારજુ-આપુ. ધર ના-

ગુ--ગજશાં ધર. માડ

વાની જે ચોક્કસ કરી

ગળી હતી તે બાગી

પડી. ૧. ૨. ૩.

પાઠ. ૪૭. મો.

ચાત્રનર-અબામુકામ.

માત્રોક્ષ-અબામુકામ.

તે કુપર વળીએ જડી

વાંસ સરકી-સિધા.

કોમરસી-રવેશી. પરશા-

ળની આગળનો બાગ.

સાદુ--બોલી, ફેરાર.

લાડવા--તાકા. ૧. ૨.

બોલેઈ-જોયમી કહેલુ

ધર.

છોવરાવવું—છો દેવરાવવી
વળીઓ—સાગના સોટા.
કાથો—નાળીએરની ચોટ
લી, દોરી.

ટાંકું-ભોંયમાં પાણી ભરી
રાખવાની મોટી છો
બધ કુડીઓ.

રળીઆમણું-સોભિતું.

પાઠ ૪૨ મો.

ખિરાજવું-શોભવું

મન્નગરાં-અરડવાં

છજી-ખારી કે રવેશીના
આગળના ભાગમાં ક-
રેલો કુટોરા.

ચોરસાં-ચોખડી છોટા કે
પથ્થર

પાટડા-ભારવડીઆ

સાગ-સાગનું લાકડું

છોલાણું-છોવરાવવું

લુહાર-લોહું ધડનાર

મણા-કસાર, ખામી

છીડી-પછીતે જે ખુલ્લી

જગા રાખવામાં આવે
છે તે

અગાસીઉ-નવેલું.

પાઠ ૪૩ મો.

સજડ-મજબૂત હાલે ન-
હિંતે

ડાયું-જડખું, મોડું
હણહણવું-ખોંખારવું

દાઢ-મેવડા દાંત.

વાચા-ખોલવાની શક્તિ

નરસી-નકારી

હેલો-નોચલો

ટેકાદેછે-મદદ કરે છે

સાદ-અવાજ

પાઠ ૪૫ મો.

ખીજવું-ચીડવું-

છેલાઇ-વરણાગી

પગરખી-જોડી

અડકટ-અથડાઇને ઝપટ

પછડાઇને-ટીચાઇને

અટવાઇને-આંટી ખાઇ-
ઇને

અમથી-નકામી

પાઠ ૪૬ મો.

અદેખાં-ખારીલાં, ખી-

જનનું સાડ જોઇને ખ-

માય નહીં તે

અવતરવું-જનમવું

ખારીલાં-અદેખાં

કુરકુરીઆં-કુતરાનાં ના-

નાં બચ્ચાં

ભોટીલાં-કુરકુરીઆં

આડો-અપજો રસ્તો ચા-

લનાર.

ધુરકવા-ધુરસાથી જોવું

પાઠ ૪૭ મો.

ખીલવું-કુલવું

અગ-ભાગ

પાઠ ૪૮ મો.

લાગલાગટ-દરરોજ

ખસખસ-અરીછનાં ખીજ

ફણગો-કાંટો, કુડું

હળોયો-ખીયો

સીંચીએ-રેડીએ

પાઠ ૪૯ મો.

વેહજો-વહેતો ઝરા, ના-

ની નદી

ઉપકાર-ચાણુપાડ

બદલો-સાદું

ઝાંપ-જળણ

તેડે-કિનારે.

ચટકા-ડાંખ

આખર-ઇજન

ચુણુ-ઉપકાર

લાગઆવ-વખત આવે

પાઠ ૫૦ મો.

ક્યારડા-ડાંગર પાકે છે

ખેતર

પરાજ-ડાંગરનું ધાસ

છાલાં-છોલાં, ફાતરાં

તર-ધર

લીલાઇમ-સોલા

ત્રીજી ચોપડીમાં આવેલી કવિતાની સમજૂતી.

પાઠ ૩ બે સદાચરણ.

જન=માણસ.	જગતમાં=દુનિયામાં	ખટ.
જાણે-સમજે.	જન્મ-અવતાર.	ધરીને=લઇને.
સદાચરણ=સારીજ્ઞાણ	સહેલ=વગર મહેનતે-	પહેલ-પ્રથમ.

૧ જે માણસ આ દુનિયામાં અવતાર લઇને પ્રથમથી સારી ચાલ ચાલે છે તે સહેલથી મુખ પામે છે.

જાણીવાતો-પોતાને ખ-	મીઠી-મધુર, સારી.	કાપે-રીસકરે.
ખર હોય તેવી. વાતો	વાણુ-ખોલ.	ડાહ્યા-સમજણો.

૨ વળી પોતે જાણતો હોય તેવી વાતો કરે અને મીઠા ખોલ બોલે તે ખીજ ઉપરે રીસ કરે નહીં તેને ડાહ્યા જાણવો.

પાઠ ૬ ઠા ગાળાગાળી વિષે.

જુડા=નકારા.	ખોટીગાળો-નકારી ગા-	જન્મ=દુનિયા.
જુડું-નકાર.	ગો.	જશ-આગર.
જાખતા=ખોલતા.	મુરખ=ખેતકુદ.	

૧ નકારા માણસો નકારે ખોટીને ખરાખ ગાળો ખાય છે. એવા મોટા ખેતકુદની દુનિયામાંથી આગર જાય છે.

ધણી-માણસ.

૨ જે માણસ જુડું બોલે છે, તે ગાળો દે છે, અને ગાળો ખાય છે તેને ખેતકુદ જાણવો. અને તે ખડુ દુઃખી પાય છે.

બાળક-છોકરો.	નર-બાપડા.	બરું, બાર, બોલ.
બાળકી-છોકડી.	નાર-બાપડી.	
નકર-ઘર.	તોલ-વકર, માપ, આ-	

૩ જે છોકરો કે છોકડી જેવા બોલ બોલસે તેવા તેની આખર બાળક અને બાળકીઓમાં બધારો. મતલબ કે સાર બોલનારની આખર વર્તે છે તે નકાર બોલનારની આખર ઘટે છે.

પાઠ ૧૩ મા પોપટ વિષે કથિતા.

પાંજરા પોપટને રહેતા-	બોલ-વચન, વેળ.	સર્વને-બધાને.
ધર.	સજુતાં-સાંભળતાં.	કિપજે-થાય.
ગીર સારાં, મધુર.	મનમાં-ચિનમાં.	હરખ-આનંદ.

૧ પોપટ પાંજરામાં બેઠો બેઠો મધુર વચન બોલે છે. તે સાંભળતાં બધાના મનમાં ધણો આનંદ થાય છે.

મન લગાવે.	નમાણુ-નમેલું.	હાળીની-માલીકની.
કાગ ગમે, કોઈ.	અંગે-શરીરે.	ધાકું=ખીક હાક.
મહા-પટો, પીટો.	ધારે-રાખે, માને.	

૨ તેની કોઈ કાળા પટો હોય છે, અને તેનું નમેલું રાત્રી નાક હોય છે. તે શરીરે લીલા રંગનો છે, અને તે પોતાના ધણીંગ ખીક રાખે છે.

તેન-વકર, પ્રીત.	પ્રીતથી=હેતથી.	પાળે-રાખે.
અચાનક-માણ.	કાગ-કાઠ.	કાગ=કાગડો.

૩ તે મીઠું બોલે છે. તેથી માણસને તેના ઉપર ઘણું હેત આવે છે. મહે પોપટને લોકો હેતથી પાળે છે. પણ કાગડાને કોઈ પાળતું

નથી ત્રી--કાગડાને ન પાગલાતું કારણ એ કે તેનો રાગ સાચો નથી.

પાઠ ૨૦ એ ચોખ્ખાઈ વિષે કવિતા.

ચોખ્ખી-સાફ, મેલવગર. | ચીર=લુગડું | સુખી-સુખવાળું
ચાંતે-વસ્તુઓ. | ચોક=ખાંતણું. |

૧ બધી વસ્તુઓ સાફ ગણતી, લુગડાં પાણી ચોખ્ખાં પહેરવાં
ઘર અને આંગણું પણ સાફ રાખતું, કેમકે ચોખ્ખાઈથી શરીર
ચુખ્ખી રહે છે.

મળપુટા-મખતો પુટો. | માપ=ભરત. | ખાપ=દરપણું, આગરની
રંગ-ગાંઘે. | કાળાકૂધી-ખાડખાંતણું. |
રસ-ખતો. | શુદ્ધ-ચોખ્ખી. |

૨ ચોખ્ખી માપ રાખીને સારો મધપુટો બનાવે છે. તેમાં કાંઈ
ખાડ ખાંતણું દેખાતી નથી. તે ખરેખરો ખાપ જેવો ચોખ્ખો જ
બાંધે છે.

ચિત્ત-મન. | રોંગ=ખુજાઈ. | વાન=રંગ, ચાંદ્રો.
પાન-આવદાર. | વળે-સારો માપ. | સમજત=સારા માણસ.

૩ ચોખ્ખાઈથી અન્ય ખુદીમાં રહે છે, તે શરીરનો રંગ સાચો
થાય છે. ચોખ્ખાં ચુદેતાથી ચાર, સાફ, માણસમાં આવદાર મળે છે.

પાઠ ૨૩ એ આમલી વિષે કવિતા.

અકકલ=મુઠ્ઠિ. | નિયપર=દરરોજ, |
એકે=એકજા. | નેકે-માપ, નિયમપ્રમાણ. |

૧ માથાને ઢીકરીતું વામ એકજા છે, તે મેં મારી મુઠ્ઠિથી

નળયુગ્, તેનું હમેશાં ઘેર ઘેર નિયમ પ્રમાણે કામ પડે છે.

હામનીકામ-ઠંકાણેની ઠં-	ગામેગામ-તમામગામે.	મહામે=ભોગવે.
કાણેગર.	ભોગર=શોખ.	
નવ-નસિ.	ધણેરી-ધણી.	

૧ મા તો એકતે એક ઠંકાણે રહે છે તે એક તસુ પણ ચાલતી નથી. પણ દીકરી તો ગામે ગામ ધણી શોખ ભોગવે છે.

માતા-મા.	ગાગા-ડાદા.	વિખ્યાત=પ્રખ્યાત બન છીતી.
કેરો-તો.	વિશ્વ-દુનિયા.	
તાત-આપ.	ચિંમ-માં.	

૭ વળી તે દીકરીનો દીકરો (ચીચુડો) તેની માની માનો આપ ચાપ છે સામગ્રકવિ કહે છે કે હે ડાદા માણસો તમે સમજાવે કે તે આ દુનિયામાં નળણીની છે.

પાડ રડ મો મહેનત વિષે કવિતા.

પીવા-પીવાનું પાણી.	અંગ-શરીર.	માનના રંગનાં લુગડાં
ખાવા-ખાવાનું અનાજ	રાત પીળા રંગ=ભાત-	

૧ પીવાનું, ખાવાનું, અને શરીરે જુદા જુદા રંગનું પહેરવા આદવા બેઠકએ તે તે મહેનત કરવાથી મળે છે.

ધરતી-જમીન. ; થોડેથોડે-ઢગલે ઢગલા. | ખાંતે-હાંશે.

૨ જમીનમાંથી અનાજના ઢગલે ઢગલા થાય છે. પણ બે

હોંશથી જમીન ખેડીને વાવે નહિ. તો પછી શું ખાય.

પરમેશ્વર-પરમેશ્વર.	ઉપાય-ઉલાળ.	કડાં.
સૌ-અધા.	બળતણુ=માળવાનાં છા	વિના-વગર.

૩ આપણને પરમેશ્વરે અધા ઉપાય આપ્યા છે, પણ બળતણુ અને વાસણુ વગર રાંધી શકાતું નથી

પાઠ ૨૭ મેં મહેનત વિષે કવિતા.

તૈયાર-હાજર.	ક્રોધ-ક્રોધ.	હાલવખત-હમણાં આ
કાં-અથવા.	અર્થનુ-કાગનું.	વખા.

૧ તારા માટે તારા કામનું આ વખતે જે હોય તે તો તું તૈયાર કર અથવા તને કોઈ કરી આપે (એમ કર.)

જાડકતાં-લખડતાં. ટીંગાં	સરસ-સારો.
તાં.	શણગાર-પોશાક.

૨ જાડે કાંઈ તૈયાર કરેલાં લુગડાં મળતાં નથી પણ જે કપાસ વાવે, કાંતે, અને વણે તોજ તેનો સારો પોશાક થાય. (મતલબ કે પહેરવા જેવાં લુગડાં થાય.)

પરધેર-પારકે ધેર.	બાખરી-રોટલી	રૂડીપેર-સારીરીને.
આકરી-મજુરી, બરદાશ	પામે-મળે	

૩ માટે પોતાને ધેર કે પારકે ધેર રહીને જે મહેનત કરે તો મહેનત કરતાં સારી રીતે રોટલી મળે.

(મતલબ કે મેલેનતથી સુખની ચીજો મેળવી શકાય છે.)

પાઠ ૩૦ મો સાચુ વિષે કવિતા.

મહીએ-ખમીએ.	સર્વ-અધા.	સ્વર્ગમાં.
સકલ દુઃખ	પરલોકમાં-દેવલોકમાં	દીનરાત-દહાડો રાત.

૧ અધા પ્રકારનાં દુઃખ ખમીએ પણ સાચે સાચી વાત કહીએ
તો આ લોકને દેવલોકમાં સુખ મળે અને કાલ-દિવસ સુખી રહીએ
શુભ સાર | સદા-હમેશા. | કોડ-કરોડ. ધણા

૨ સાચું બોલવું તે હમેશાં સાર છે, ને જુદું બોલવાથી દુઃખ
જાળાય છે. કરોડો ઉપાય કરી જુઓ, પણ સાચું બોલવાથીજ સુ-
ખજ થાય છે.

નરો થાય	હોડી-નાનું વહાણ.	
નરો ખમીત.	સિધુ-દારિયો.	

૩ સાચું બોલવાથી હમેશાં [આપણું કામ થાય છે. પણ જુદું
બોલવાથી ખમીત થવું નથી કામગીરી હોડી કરી દરિયો કિતરવા
જરૂરિયું તો કિતરાશે નહિ.

મતલબ કે તેવીજ રીતે જુદું બોલી આપણું કામ પાર પા-
ડવા જરૂરિયું તો પાર પડશે નહિ.

પાઠ ૩૧ મો ધાન્ય વિષે કવિતા.

તલસરા-તલનાં ઠોડાં- | કોળ-શીંગમાં જે અ નાજ થાય તે.

કપરો=શાય.	માં.	હંખી ઘડંતી હંડી.
ચામાસાના ચારમાં-	આઠરીડ=આઠરીનું હંડી.	
ચામાસાના ચાર મહિના.	હંડી.	

૧ આઠરીના હંડામાંથી આઠરી, ને કણસલામાં ગર થાય છે.
ઘડ, ડાંગર, ને જવ એ હંખીમાં થાય છે.

૨ તલમરામાં તલ થાય છે અને જોગોમાં બધી જાતનાં કણસ
થાય છે ચણાના પોપટા થાય છે, ને શેરડીમાંથી સાકરને ગાળ
થાય છે.

પાઠ ૩૮ એ માઆપના ગુણ વિષે.

દગમગ-ધુજતો.	આઠ-આવાનુ.	સાજ-શરમ.
દગતો-રિથર રહેતો, દ- રતો.	આપથી-પાતાની મેજો. લેશ=સગાર.	

૧ હું જ્યારે નાનો હતો, ત્યારે મારો પગ દરતો નહિ, ને થર
થર ધુજતો હતો, અને મારી મજે આવાનું આઈ શકતો નહિ. વળી
પાતાની મેજો ઉઠી પણ શકતો નહિ, ને તે વખતે મને જરાએ શ-
રમ નહોતી.

અવસર-વખત.	કિપકાર=ગુણ, પાઠ.	દયો ધણો.
વેહીને-અમીતે.	અમાપ=ગણાય નહીં તે	

૨ એ વખતે માઆપે દયા લાવી મ્યોને દુઃખ વેહી છોકરોને
સુખ આપ્યું તે ગુણ ધણો છે.

મમે-વખને.
અરદાસ=ચાકરી.

કિમર=જીંદગી. જીવતા
સુખી.

દાસ=ચાકર.

૩ કોઈ માણસ એવે વખતે બે ઘડી ચાકરી અરદાસ કરે તો તે જીવે ત્યાં સુખી તેનો ચાકર થઈને રહે તો પણ તેનો અદલો વળે નહિ.

પાઠ ૪૩ માં ધર વિષે કવિતા.

જગત્=પારીને રવેશીના
મેડા આગળ જે ક-
હેરા હોય તે.
જાળાઓ-જાળાઓ.
માળાઓ-મેડા.
ખુશ-ધણ.

છાન્ને-શોભે.
ધડાં=પાણીઆરાની અ-
દર પાણી જવાને જે
નાની કુડી કરે છે તે
ખાળ કુડી.
રડાં-સારાં.

ખારણાં-કુમાડ.
રૂપાળાં-સારાં.
દિસે-દેખાય
ચુનાળાં-ચુનાવાળાં.
ખીરાન્ને-શોભે

૧ જગત્ જાળાઓ ને મેડા ધણા સારા શોભે છે. અને પારીનાં ખારણાં ધણાં સારાં શોભે છે. ખાળ કુડીઓ રસોડાં ને પાણી-આરાં શોભિતાં છે તે ઈંટથી ચણેલાં ને ચુનાથી છેએલાં દેખાય છે.

નુર-માગીજાય.
ખુરે=અધરહે.
ખેંચી-તાણી.
સુડા-ગોપટ.

નીર-પાણી.
ઢાંકાં-પાણી ભરી રાખ
વાની છેઅથ જગા.
મીડા-સારા.

શુદ્ધ-ચોખ્ખા.
મેના-એક જાતનું પક્ષી.
રંગી-રંગેલાં

૨ કુટે કે ખુટે નહિ એવાં પાણીના ઢાંકાં ભર્યાં છે. તેમાંથી મોકા વાંકા વળી પાણી ખેંચીને પીએ છે.

ગુજરાતી બીજી તથા ત્રીજી શ્રેણી મધે આવેલા

ડીકટેશનના શબ્દો.

અક્ષરે	સમજાવ્યું.	નિત્યે.
આવડજા.	અહીંઆર્થો.	શિક્ષા.
દેડું.	વિચાર.	વિઆવાની.
વિગતેથી.	ફાવ્યો.	વિચાર્યું.
લાવ્યો.	ડાહ્યો.	રસ્તો.
પૂછ્યું.	પ્રાણ.	મીંતો.
બોર્યો	ચિત્ત.	માર્ગ.
ફર્યાદ.	અવસ્થા.	ચોપડયાં.
મંગાવ્યા.	ફેંકવા.	મંકડો.
હૂકમ.	મંડયાં.	તાંત્રાકુંડીઓ.
કહ્યું.	મૂંગલી.	ધોળાશપર.
બૂમેબૂગ.	નિશાલ્ આ.	પિછોડી.
વાલ્યો.	પરીક્ષા.	અગણિત.
કાલ્યો.	અભ્યાસ.	જન્મતી.
લુચ્ચાડ.	મૂઠો.	દૂધપાક.
ઠાક્યો.	પૂછીડીઓ.	પેંડા.
પ્રસાદ-	વિચારો.	માન્યું.
ટટુ.	ધ્યાન	સોંપ્યો.

शम्भायो.
 स्नेह.
 जगपति.
 स्वजर.
 चद्रमा.
 सरस्वति.
 त्रिधा.
 दिवस.
 चक्षार.
 कृदता.
 चोपे.
 भत्रीजो.
 फडाव्यु.
 दोशीवाणीआ.
 शिवाळो.
 स्वन्वात्रीज.
 पर्व.
 महिना.
 श्रावण.
 आरका.
 शरार्धाआं.
 गणपतिचोथ.

जन्मगांठ.
 पहेराव्या.
 जडाड्यो.
 चोरु वाइ.
 रामजो.
 हीचका.
 खमेडया.
 सर्व.
 नोंप.
 फुक गो.
 गृणेखेचोर.
 पन्नाप.
 महीपति.
 अगाशो.
 भडार्गाआं.
 धूमाडीउं.
 वच्चां.
 फूकडी.
 छेलीवारे.
 मूळींआं.
 सीचीण.
 मुदल

वीक्षी
 इंडां
 वस्तु
 मृगज
 धान्य
 इश्वर
 पृथ्वा
 परमेश्वर
 माहिना
 निशाळ
 तैयार
 स्लट
 चितारो.
 हिराकमी
 पोंचा
 डीटी
 बुटा
 टांचण
 आंवावाडीउं
 टपेयां
 पहांच्यो
 प्रेम

छप्पो.
 भाग्यशास्त्री.
 रङ्गयुंखड्युं
 हांस्तुं
 खर्चखुटण.
 आडोशीपाडोशी.
 सरशीउं
 फळकरणी.
 सधइबुधइ.
 छंछुंदरां.
 मूर्खो
 झंखवाणो
 मष्चां
 भेंस
 टूँका
 स्वभाव
 कविता
 पहरवेश
 दक्षिणी
 प्रधान
 संप्रह
 दीपत

सूजेलुं
 विलायत
 अर्थ
 मनुष्य
 प्रीत
 दोंगाइ
 कृपाळुं
 बनान्युं
 इंद्रियो
 चोखुं
 रळियामणुं
 सज्जन
 नक्कर
 निर्दय
 खोखारेछे
 वटेमार्गुं
 चिचोडा
 विश्व.
 विख्यात.
 शणगार.
 गम्यां.
 उठयां.

चप्पु.
 रुपिया
 क्रोड.
 सिंधुं.
 लोबोळाओ.
 पैसादार.
 शींग.
 किल्ला.
 पदार्थ.
 तूराश.
 शूठ
 शेखशल्ली
 मालिक.
 भोयखं
 ओशरी.
 बिराजनुं.
 भूपति.
 चित्र.
 कूरकुरीआं
 कबूतर.
 क्यारडा.
 अठवाडीउं.

प्रवाही
 जुक्ति
 मूर्खाइ
 अभिमान
 नेतरुं
 न्याल
 कोशेटा
 तुच्छ
 मच्छर
 कोष्टक
 धूमस
 पुष्कळ
 सिंह
 सामर्थ्य
 शियाळ
 भीडी
 वनस्पति
 विहामणी
 रिड्ड

कांतीलंदुं
 टौका
 कल्लोल
 गर्जना
 ठुठवावुं
 दुश्मनं
 सुंद
 लोदो
 निकाल
 रेंटीओ
 जगनाथी
 बिंब
 दर्पण
 अंग्रेजी
 मिनिट
 ग्रह
 सेंकडॉ
 सर्वव्यापक
 विश्वपति

श्वास
 छूपाववुं
 शब्द
 प्राणी
 पुरुष
 स्वाद
 आव्यो
 गृहस्थ
 स्पष्ट
 वाक्य
 स्वर
 व्यंजन
 जोडाक्षर
 घर्मपुस्तक
 गूजराती
 ब्राह्मणी
 मूळाक्षर
 अनुस्वार

ધાતો.

રોરની ધાત.

રોરના અચ્છેર	૩
રોરના પારોર	૪
રોરના નવટાંકા	૮
રોરનાં અધોળાં	૧૬
રોરનાં રૂપિયાભાર	૪૦
પાણીરોરનાં ભાર	૩૦
અચ્છેરના	૨૦
પા રોરના	૧૦
નવટાંકના	૫
અધોળના	૨૧
૨ અચ્છેર	૧ રોર
૪ પારોર	૧ રોર
૮ નવટાંકે	૧ રોર
૧૬ અધોળે	૧ રોર
૪૦ રૂપિયાભારે	૧ રોર
૩૦	અધોળ
૫	નવટાંક
૧૦	પારોર
૨૦	અચ્છેર
૩૦	પાણીરોર
૪૦	એક રોર
૫૦	૧૧ રોર
૬૦	૧૧૧ રોર
૭૦	૧૧૧૧ રોર

૮૦	૨ રોર
૯૦	૨૧ રોર
૧૦૦	૨૧૧ રોર
૨૦૦	૫ રોર
૩૦૦	૭૧ રોર
૪૦૦	૧૦ રોર
૫૦૦	૧૨૧ રોર
૬૦૦	૧૫ રોર
૭૦૦	૧૭૧ રોર
૮૦૦	૨૦ રોર
૯૦૦	૨૨૧ રોર
૧૦૦૦	૨૫ રોર

મણની ધાત.

મણનાં અધમણીયાં	૨
મણના દરોર	૪
મણની પાંચ રોરીઓ	૮
મણની અઢીરોરીઓ	૧૬
મણની સવારોરી	૩૨
મણના રોર	૪૦
પાણી મણના	૩૦ રોર
અધમણના	૨૦ રોર
પામણના	૧૦ રોર
૧૦ રોરે	૦૧ મણ
૨૦ રોરે	૦૧૧ મણ
૩૦ રોરે	૦૧૧૧ મણ

૪૦ રોરે	૧ મણ
૫૦ રોરે	૧૧ મણ
૬૦ રોરે	૧૧૧ મણ
૭૦ રોરે	૧૧૧૧ મણ
૮૦ રોરે	૨ મણ
૯૦ રોરે	૨૧ મણ
૧૦૦ રોરે	૨૧૧ મણ

તોલણી ધાત.

કળસીના મણ	૧૬
ખાંડીના	૨૫
સારના	૩૪
કાથળાના	૫
ખેડીયાના	૩૨
ગાલ્લીના	૩૦
પદમના	૩૧
હારના	૨૩
નાનાહારના	૭
મુડાના	૪૦
મોઢામુડનાં	૧૦૦

કળસીની ધાત.

કળસી એકના	૧૬
પાણી કળસીના	૧૨
અધી કળસીના	૮

પા કળશીના ૪ મુલ્ય
એ પ્રમાણે બીજા તો-
લમાં ધાતો શીખવવી

તોલાની ધાત.

તોલા એકના ગદીઆણુ
૨

તોલાના માસ ૧૨
તોલાના ૧ વાલ ૩૨
તોલાની ૧ રતિ ૯૬
ગદીઆણુના ૧૬ વાલ
વાલ એકની રતિ ૩
રતી એકના મગ ૪
રતી એકના ચોખા ૧
દોકડા એકની બદામ ૩
બદામ એકની વિસવાસી
૧૬

આનાની ધાત.

એક આનાના ઉપઆન.
અથવા કાચા આના
૧૬

અપિયા એકના આના ૧૬
આના એકની પાઇ ૧૨
આના એકની મિસાં ૪

દો. બ.
પા આનાનો ૧૫ ૧
અર્ધા „ ૩ ૨
પોણા „ ૪૫ ૩
એક „ ૬૫
સવા „ ૭૫ ૧
દોઢ „ ૯૫ ૨
પોણાએ „ ૧૦૫ ૩
એ „ ૧૨૫
ત્રણ „ ૧૮૫
ચાર આના અથવા પા

૩પિયાના ૨૫
આઠ આનાના અથવા
અર્ધા ૩પિયાના ૫૦
બાર આનાના અથવા
પોણા ૩પિયાના ૭૫
સોળ આના અથવા એક
૩પિયાના ૧૦૦

ગણતરનું પ્રમાણ
કોડી અથવા કુડી એકના
૨૦

કર્ણ એકના નંગ ૧૨

ભરતનુ પ્રમાણ

તસુ એકના ૨ આંગળ
મળ એકના તસુ ૪
મળ એકના હાથ ૨
વીધા એકના વસા ૨૦
વસા એકની વિસવાસ
૨૦

ગાઉ એકના દંડ ૨૦૦
દંડ એકના હાથ ૪
હાથ એકના આંગળ ૨
આંગળ એકના નવ ૮

કાળનુ પ્રમાણ

૬૦ વપળની એક ૫૦
૬૦ પળની ધડી
૭૫ ધડીનો એક પહોર.
૮ પહોરનો એક રાત્રિ
વસ.

૭૫ વસનુ અડવાડીક
૧૫ દિવસનુ પખવાડીક
૨ પખવાડીયાનો માસ
૧૨ મહિનાનુ ૧ વરસ.

(૩૫)

સાખ્યા પરિમાણ.

એકમ	૧
દશક	૧૦
સો	૧૦૦
હજાર	૧૦૦૦
દશ હજાર	૧૦૦૦૦
લાખ	૧૦૦૦૦૦
દશ લાખ	૧૦૦૦૦૦૦
કરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦
દશ કરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦
અબજ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦

• લાલશંકર કૃત નાનું અભિત.

મત્રાંશ ૧૩

દાખલો ૧ લો.
રીત ૧૪૦૦૦૦૦
૮૦૦૦
૧૪૦૮

૧૪૧૦૪૦૦

જવાબ

દાખલો ૨ નો
૮૮૦૦૦૦૦
૮૮૦૦૦
૮૮૦૦
૮૮

૧૦૦૦૮૮૮૮ જવાબ

દાખલો ત્રીજો.

૫૦૯૦૦૦

૨૦૯૦

૧૧

૫૧૧૧૦૧ જવાબ

દાખલો ૫ મો

૩૫૫૦૦૦ હિસાર

૩૫૦૦૦૦

૫૦૦૦

બાદમાંથી કરવાથી ત્રણેયો સંખ્યા ૩૫૦૦૦૦ થઈ જાય છે. ૧ જવાબ
 વાળી રકમ મોટી આવે છે.

દાખલો ૭ મો.

૩૨૫૦૦૦૦૦

૨૫૦૦૩૦૦

૨૫૦૦૦૦૦

૨૫૦૦૦૦૦૦ મોટી ત્રણેયો પાંચી
 સ વાળી રકમ જવાબ

દાખલો ૪ થો

લાખથી કરોડ સો ધણા, ને મો,
 થી કરોડ લાખ ગણા છે માટે

૩૪૫

૩૪૫

× ૧૦૦

× ૧૦૦૦૦૦

૩૪૫૦૦ લાખ

૩૪૫૦૦૦૦૦૦

જવાબ

જવાબ

દાખલો ૬ મો.

૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦

૯૯૯૯૯૯૯૯૯૯

દાખલો ૮ મો.

૧૧૫૦૦૦૦૦

૧૧૫૦૦૦

૧૧૫૦૦

૧૧૫

૧૧૬૨૬૬૧૫ જવાબ

દાખલો ૯ મો

૫૦૦૦૦૦	}	જવાબ
૫૦૦૦૦		
૭૦૦		
૮૦		
૬		

૮૫૦૭૮૬	૬
x ૩૫	૬

દાખલો ૧૧ મો.

૮૬૦૦
૮૬૦

૮૬૪૦ બાદબાકી જવાબ
x ૯૬

૮૨૮૪૪૮ ગુલાકાર જવાબ

દાખલો ૧૩ મો.

૨૫૬

x ૩૫

૮૮૫૫

૭૮૫૮૦૦૩

૮૮૫૫

૭૮૬૯૧૪૮ જવાબ

દાખલો ૧૦ મો

૧૨૦૦

૧૨૦૦૦

૧૨૦૦૦૦

૧૩૩૨૦૦ જવાબ

૧૩૩૨૦૦

૧૩૩૨૦૦

૧૨૦૦

૧૨૦૦૦

૧૩૨૦૦૦ જ

૧૨૧૨૦૦ જ

૧૩૩૨૦૦

૧૨૦૦૦૦

૧૩૨૦૦ જ

દાખલો ૧૨ મો.

૪૫૦૦

x ૨૨૦

૩૨) ૮૮૦૦૦૦ (૪૫૦૦૦ જવાબ

દાખલો ૧૪ મો

૪૨૩૦૫

૭૦૨૧૭

૪૮૬૩૨૬ જવાબ

૧૦૩

૪૨૩૦૫

૫૫૦૨૭

૩૫૨૭૮

આદખાડી

૪૯૩૩૨

x ૩૫૨૭૮

૧૭૪૦૩૩૪૨૯૬ ગુણ્યાકાર

૩૫૨૭૮)૪૯૩૩૨(૧ જવાબ.

૩૫૨૭૮ બાગાકાર.

૧૪૦૫૪

દાખલો ૧૭ મો.

૯૩૦ ૨૬૮૫૦

૫-૫૭૦ ૫૪૦૦

૩૬૦ ૩૨૨૫૦

x ૧૫ વસ્તી જવાબ

૫૪૦૦ વધારો

દાખલો ૧૯ મો.

૨૬૮૮૦ કામળ

x ૪૯

૧૨૯૦૨૪૦ કુલ પૃષ્ઠ૨૪૦) (૫૩૭૬ ચોપડીઓ
જવાબ

દાખલો ૧૫ મો.

૩૮ આવ્યા

૫ ૨૫ ઉડી ગયા

૧૩

x ૬

૭૮ છ માસમાં વધારો

૩૧૫

૭૮

સરવાળો ૩૯૩ જવાબ

દાખલો ૧૬ મો.

૧૦૫)૪૨૨૨૦૨૧૮૧૮૦(૪૦૨૦૯

૭૩૧૬૪

દાખલો ૧૮ મો.

૭૦

૩૪૫

x ૧૭

૫ ૭૦

૧૧૮૦ ખાધું
જવાબ

૨૭૫

x ૧૭

૪૬૭૫ વેચ્યું
જવાબ

દાખલો ૨૦ મો.

૫૧

૨૫

x ૨૫

૫-૨૫

૧૨૭૫ દાઝ

૨૩૦

પાઠાં અર્થાં દર ટોપલીએ
જવાબ વેચાયાં

દાખલો ૨૧ મો.
૨૯૧૩૭૦૬૨
૫૫૨૧૯

૪૭૬)૨૯૧૩૧૮૪૩(૫૩૧૭ ભાગ-
૬ જવાબ

દાખલો ૨૩ મો.
૭૮૪૬૨૧
૫-૮૪

૯૮)૭૮૪૫૩૬(૪૦૪૪ ભાગ ૪

દાખલો ૨૫ મો.
૨૫૮
× ૧૦૭
૨૭૬૦૬
૨૪૫

૨૭૬૦૬ જવાબ

૨૩૦
× ૫૧
૧૧૭૩૦ દોઢમ કુલ વેચાયાં
જવાબ

દાખલો ૨૨ મો.
૫૪૮
× ૨૮

૧૫૩૪૪
૧૭

૧૫૩૬૧ જવાબ

દાખલો ૨૪ મો.
૭૮૫૬
૫-૪૩

૧૩)૭૮૧૩(૬૦૧ માલુમો જવાબ

દાખલો ૨૬ મો.
સવત ૧૭૬૮
૨૦
૧૦

સંવત ૧૭૫૮ જવાબ

દાખલો ૨૭ મો:

૮૨૫મરદ ૬૮૯આધડીઓ ૯૯૭ઠોકરાં

$\times 3$	$\times 4$	$\times 3$
81640	3884	2629
	81640	
	3884	
	2629	

११.३८१, ४३१४

દાખલો ૨૯ મો.

१	५३२	१४
१४	५२५	× १२
१३८	॥	-----
१३८०	॥	१३८
		× १०
१८३३	३३५३२	-----
× ३		१३८०

पुनः १८१८ इ.स. १८१८

ਦਾਖਲੇ ੩੦ ਮੈ.

4240
 1244
 ————
 4) 4824 (1244 3 पियां 6 प्याप)

દાખલો જ મો.

૮ ગાયત્રી ૨ ૭૫ ગ્લયે ૬૨૫ થી ૩

x2	x3	x6	x28
<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
154446	2880345.00		14000
	122 4446		5.00
x98			140000
<u> </u>			1242
1242			<u> </u>

19442 જવદમ

પાંચલો ૩૧ મે.

१६) २५८७२ (१६१७ धर्मादा)
 ० ० ०
 २८) २५८७२ (१६७२ पुस्तक प्ररीक्ष
 ० ० ०
 २४५
 ४१२

३८५० वरसंज्ञा भरय

44,99 24692
 9990 04534
 2880

 20299
 44,34 * 4

१०११८५३, नवः

(૪૬)

દાખલો ૩૨ મો.
૧૨૫૦૪(૧૭)
૨૦૪

દાખલો ૩૮ મો.
૨૫૭
x ૩૩

૮૮૧ લીટીઓ
x ૨૨

૧૮૬૫૮૨ અક્ષર જવાબ

દાખલો ૩૩ મો.
૨૫૩૫ | ૧૫)૨૫૩૫(૧૬૪મળ-
x ૪૮

૧૫)૧૨૧૬૮૦(૮૧૧૨૨, જવાબ

૦ ૦ ૦
દાખલો ૩૧ મો.
૧૨૫૨૮(૪૪ મો.
૫૨૮

૨૩૭ ૫૨૮
૪૪ ૦-૨૮૧

૨૮૧ ૨૪૭ ચાર આનાવળા
છોકરા.

૨૩૭ ૨૪૭
x ૨ x ૪

૪૭૪ ૫૮૮
૪૭૪ ૫૮૮

૧૪૬૨ આનાથી ૬૨ મળીને.
x ૯

૧૩૧૫૮ આના જવાબ.

આંકના ઉપયોગી ટકા પૈસાના હિસાબ:

(૧) એક શેર મરેલાના ૨ પૈસા એમ તો ૩૫ શેરનું શું ?	(૧૪) ૨૫ પૈસાનું ૬૫ શેર તો ૪૪ પૈસાનું ?
(૨) પાંચ પૈસાના ૨૫ શેર મુળા મળે છે તો ૧૭ પૈસાના કેટલા ?	[૧૫] ૧૯ પૈસાનું ૪૫૫ શેર તો ૬૮ પૈસાનું ?
(૩) ૧૮ પૈસાનું ૧૨૬ શેર તો ૩૪ પૈસાનું ?	(૧૬) ૩૪ પૈસાનું ૧૭ શેર તો ૨ પૈસાનું ?
[૪] ૨૮ પૈસાનું ૧૧૨ તો ૩૫ પૈ- સાનું ?	(૧૭) ૧૬ પૈસાનું ૨૨ શેર તો ૨૪ પૈસાનું ?
(૫) ૧૭ પૈસાનું ૨૫૫ શેર તો ૩૪ પૈસાનું ?	(૧૮) ૪૩ પૈસાનું ૩૨૫ શેર તો ૨૧ પૈસાનું ?
(૬) ૧૫ રૂ. ૩૧૫ શેર તો ૬ રૂ. નું ?	(૧૯) ૧૫૫ પૈસાનું ૫ શેર તો ૬ પૈસાનું ?
(૭) ૨૮ પૈસાનું ૪૨ શેર તો ૭૬ પૈસાનું ?	(૨૦) ૧૫ પૈસાનું ૧ શેર તો ૧૫ પૈસાનું ?
(૮) ૧૫૫ રૂ. ૧૩૫૫ શેર તો ૨૦ રૂ. નું ?	(૨૧) ૧૫૫ પૈસાનું ૬ શેર તો ૩૫૫ પૈસાનું ?
(૯) ૨૫૫ રૂ. નું ૧ મહુ તો ૭ રૂ. નું ?	(૨૨) ૧૫ પૈસાનું ૭ શેર તો ૧૫૫ પૈસાનું ?
(૧૦) ૧૮ પૈસાનું ૪૫ શેર તો ૬૪ પૈસાનું ?	(૨૩) ૧૫૫ પૈસાનું ૧૮ શેર તો ૬ પૈસાનું ?
(૧૧) ૩૫૫ પૈસાનું ૨૮ શેર તો ૧૭ પૈસાનું ?	(૨૪) ૨૫૫ પૈસાનું ૯ શેર તો ૧૫૫ પૈસાનું ?
(૧૨) ૧૨ પૈસાનું ૪૨ શેર તો ૨૬ પૈસાનું ?	(૨૫) ૩૫૫ પૈસાનું ૧૭ શેર તો ૧૦૫૫ પૈસાનું ?
(૧૩) ૧૬ પૈસાનું ૪ શેર તો ૨૨ પૈસાનું ?	(૨૬) ૮ પૈસાનું ૨૮ શેર તો ૩ પૈસાનું ?

- (१७) १८ पैसानुं जा शेर तो ३५ पैसानुं ?
- (१८) २० इपियानुं १ मखु तो ७ इपियानुं ?
- (१९) १० शेर बीछिना सा पैसा तो १ मखुना ?
- [३०] २१ पैसानु ६ शेर तो ३ पैसानु ?
- (३१) ८१ पैसानु ५५ शेर तो १२ पैसानु ?
- (३२) ३१ पैसानु १०१ शेर तो ६ पैसानु ?
- (३३) ३११ पैसानु ३२१ शेर तो ३ पैसानु ?
- (३४) २११ पैसानु १७ शेर तो १० पैसानु ?
- (३५) ३१ पैसानु ८ शेर तो ३११ पैसानु ?
- (३६) ६ पैसानु १११ मखु २ शेर तो ११ पैसानु ?
- [३७] ४८ पैसानु १११ मखु तो १४ पैसानु ?
- [३८] ७१ पैसानु ४३१ शेर तो २१ पैसानु ?
- (३९) ४१ पैसानु १८ शेर तो ३५ पैसानु ?
- [४०] १११ पैसानु ५ शेर तो ६ पैसानु ?
- (४१) १११ पैसानु १८ शेर तो ५ पैसानु ?
- [४२] ११ पैसानु ३ शेर तो २ पैसानु ?
- [४३] ७१ पैसानु २२१ शेर तो ६ पैसानु ?
- (४४) ६१ पैसानु ५ शेर तो १२ पैसानु ?
- (४५) १ पैसानु २० शेर तो ३३ शेरनुं ?
- (४६) ८१ पैसानु १११ मखु ६ शेर तो ५ पैसानु ?
- [४७] ५१ पैसानु ४२ शेर तो २ पैसानु ?
- (४८) ६१ पैसानु ३६ शेर तो ७ पैसानु ?
- [४९] १११ पैसानु ३३ शेर तो ६ पैसानु ?
- [५०] ३१ पैसानु ३६ शेर तो ६ पैसानु ?

(୪୪)

ଆଞ୍ଚ

ଓଝା

୧ ଓଝା ୦୧୧	୧୧ ଓଝା ୦୮୧	୧୨ ଓଝା ୦୭୩	୧୩ ଓଝା ୦୬୩	୧୪ ଓଝା ୦୫୮	୧୫ ଓଝା ୦୪୩
୨ ଓଝା ୦୧୨	୧୨ ଓଝା ୦୮୨	୧୩ ଓଝା ୦୭୨	୧୪ ଓଝା ୦୬୨	୧୫ ଓଝା ୦୫୨	୧୬ ଓଝା ୦୪୨
୩ ଓଝା ୦୧୩	୧୩ ଓଝା ୦୮୩	୧୪ ଓଝା ୦୭୩	୧୫ ଓଝା ୦୬୩	୧୬ ଓଝା ୦୫୩	୧୭ ଓଝା ୦୪୩
୪ ଓଝା ୦୧୪	୧୪ ଓଝା ୦୮୪	୧୫ ଓଝା ୦୭୪	୧୬ ଓଝା ୦୬୪	୧୭ ଓଝା ୦୫୪	୧୮ ଓଝା ୦୪୪
୫ ଓଝା ୦୧୫	୧୫ ଓଝା ୦୮୫	୧୬ ଓଝା ୦୭୫	୧୭ ଓଝା ୦୬୫	୧୮ ଓଝା ୦୫୫	୧୯ ଓଝା ୦୪୫
୬ ଓଝା ୦୧୬	୧୬ ଓଝା ୦୮୬	୧୭ ଓଝା ୦୭୬	୧୮ ଓଝା ୦୬୬	୧୯ ଓଝା ୦୫୬	୨୦ ଓଝା ୦୪୬
୭ ଓଝା ୦୧୭	୧୭ ଓଝା ୦୮୭	୧୮ ଓଝା ୦୭୮	୧୯ ଓଝା ୦୬୮	୨୦ ଓଝା ୦୫୮	୨୧ ଓଝା ୦୪୮
୮ ଓଝା ୦୧୮	୧୮ ଓଝା ୦୮୮	୧୯ ଓଝା ୦୭୯	୨୦ ଓଝା ୦୬୯	୨୧ ଓଝା ୦୫୯	୨୨ ଓଝା ୦୪୯
୯ ଓଝା ୦୧୯	୧୯ ଓଝା ୦୮୯	୨୦ ଓଝା ୦୭୦	୨୧ ଓଝା ୦୬୦	୨୨ ଓଝା ୦୫୦	୨୩ ଓଝା ୦୪୦
୧୦ ଓଝା ୦୧୦	୨୦ ଓଝା ୦୮୦	୨୧ ଓଝା ୦୭୧	୨୨ ଓଝା ୦୬୧	୨୩ ଓଝା ୦୫୧	୨୪ ଓଝା ୦୪୧

୨୫ ଓଝା ୦୧୫	୨୫ ଓଝା ୦୮୫	୨୬ ଓଝା ୦୭୬	୨୭ ଓଝା ୦୬୭	୨୮ ଓଝା ୦୫୮	୨୯ ଓଝା ୦୪୯
୨୬ ଓଝା ୦୧୬	୨୬ ଓଝା ୦୮୬	୨୭ ଓଝା ୦୭୭	୨୮ ଓଝା ୦୬୮	୨୯ ଓଝା ୦୫୯	୩୦ ଓଝା ୦୪୦
୨୭ ଓଝା ୦୧୭	୨୭ ଓଝା ୦୮୭	୨୮ ଓଝା ୦୭୮	୨୯ ଓଝା ୦୬୯	୩୦ ଓଝା ୦୫୦	୩୧ ଓଝା ୦୪୧
୨୮ ଓଝା ୦୧୮	୨୮ ଓଝା ୦୮୮	୨୯ ଓଝା ୦୭୯	୩୦ ଓଝା ୦୬୦	୩୧ ଓଝା ୦୫୧	୩୨ ଓଝା ୦୪୨
୨୯ ଓଝା ୦୧୯	୨୯ ଓଝା ୦୮୯	୩୦ ଓଝା ୦୭୦	୩୧ ଓଝା ୦୬୧	୩୨ ଓଝା ୦୫୨	୩୩ ଓଝା ୦୪୩
୩୦ ଓଝା ୦୧୦	୩୦ ଓଝା ୦୮୦	୩୧ ଓଝା ୦୭୧	୩୨ ଓଝା ୦୬୨	୩୩ ଓଝା ୦୫୩	୩୪ ଓଝା ୦୪୪
୩୧ ଓଝା ୦୧୧	୩୧ ଓଝା ୦୮୧	୩୨ ଓଝା ୦୭୨	୩୩ ଓଝା ୦୬୩	୩୪ ଓଝା ୦୫୪	୩୫ ଓଝା ୦୪୫
୩୨ ଓଝା ୦୧୨	୩୨ ଓଝା ୦୮୨	୩୩ ଓଝା ୦୭୩	୩୪ ଓଝା ୦୬୪	୩୫ ଓଝା ୦୫୫	୩୬ ଓଝା ୦୪୬
୩୩ ଓଝା ୦୧୩	୩୩ ଓଝା ୦୮୩	୩୪ ଓଝା ୦୭୪	୩୫ ଓଝା ୦୬୫	୩୬ ଓଝା ୦୫୬	୩୭ ଓଝା ୦୪୭
୩୪ ଓଝା ୦୧୪	୩୪ ଓଝା ୦୮୪	୩୫ ଓଝା ୦୭୫	୩୬ ଓଝା ୦୬୬	୩୭ ଓଝା ୦୫୭	୩୮ ଓଝା ୦୪୮

(४५)

अजीमारी.

८१	३॥	३१६॥	११	११	१२१	१२	११	१३२	१३	११	१४३
८२	३॥	३२३	११	१२	१३२	१२	१२	१४४	१३	१२	१५६
८३	३॥	३२५॥	११	१३	१४३	१२	१३	१५६	१३	१३	१६८
८४	३॥	३२८	११	१४	१५४	१२	१४	१६८	१३	१४	१८२
८५	३॥	३३२॥	१२	१५	१६५	१२	१५	१८०	१३	१५	१९५
८६	३॥	३३६	१२	१६	१७६	१२	१६	१९२	१३	१६	२०८
८७	३॥	३३९॥	११	१७	१८७	१२	१७	२०४	१३	१७	२२१
८८	३॥	३४३	११	१८	१८८	१२	१८	२१६	१३	१८	२३४
८९	३॥	३४६॥	११	१९	२०९	१२	१९	२२८	१३	१९	२४७
१००	३॥	३५०	११	२०	२२०	१२	२०	२४०	१३	२०	२६०

१४	११	१५४	१५	११	१६५	१६	११	१७६	१७	११	१८७
१५	१२	१६५	१५	१२	१८०	१६	१२	१८२	१७	१२	२०४
१६	१३	१८३	१५	१३	१८५	१६	१३	२०८	१७	१३	२२१
१७	१४	१८६	१५	१४	२१०	१६	१४	२२४	१७	१४	२३६
१८	१५	२१०	१५	१५	२२५	१६	१५	२४०	१७	१५	२५५
१९	१६	२२४	१५	१६	२४०	१५	१६	२५६	१७	१६	२७१
२०	१७	२३८	१५	१७	२५५	१६	१७	२७२	१७	१७	२८८
२१	१८	२५३	१५	१८	२७०	१६	१८	२८८	१७	१८	३०६
२२	१९	२६६	१५	१९	२८५	१६	१९	३०४	१७	१९	३२३
२३	२०	२८०	१५	२०	३००	१६	२०	३२०	१७	२०	३४०

(૪૬)

વડો એકો રાંમ

૧૮ ૧૧ ૧૯૮	૧૯ ૧૧ ૨૦૯	૨૦ ૧૧ ૨૨૦	૧ ૧ ૧
૧૮ ૧૨ ૨૧૬	૧૯ ૧૨ ૨૨૮	૨૦ ૧૨ ૨૪૦	૨ ૨ ૪
૧૮ ૧૩ ૨૩૪	૧૯ ૧૩ ૨૪૭	૨૦ ૧૩ ૨૬૦	૩ ૩ ૯
૧૮ ૧૪ ૨૫૨	૧૯ ૧૪ ૨૬૬	૨૦ ૧૪ ૨૮૦	૪ ૪ ૧૬
૧૮ ૧૫ ૨૭૦	૧૯ ૧૫ ૨૮૫	૨૦ ૧૫ ૩૦૦	૫ ૫ ૨૫
૧૮ ૧૬ ૨૮૮	૧૯ ૧૬ ૩૦૪	૨૦ ૧૬ ૩૨૦	૬-૬ ૩૬
૧૮ ૧૭ ૩૦૬	૧૯ ૧૭ ૩૨૩	૨૦ ૧૭ ૩૪૦	૭ ૭ ૪૯
૧૮ ૧૮ ૩૨૪	૧૯ ૧૮ ૩૪૨	૨૦ ૧૮ ૩૬૦	૮ ૮ ૬૪
૧૮ ૧૯ ૩૪૨	૧૯ ૧૯ ૩૬૧	૨૦ ૧૯ ૩૮૦	૯ ૯ ૮૧
૧૮ ૨૦ ૩૬૦	૧૯ ૨૦ ૩૮૦	૨૦ ૨૦ ૪૦૦	૧૦ ૧૦ ૧૦૦

૧૧ ૧૧ ૧૨૧	૨૧ ૨૧ ૪૪૧	૩૧ ૩૧ ૯૬૧	૪૧ ૪૧ ૧૬૮૧
૧૨ ૧૨ ૧૪૪	૨૨ ૨૨ ૪૮૪	૩૨ ૩૨ ૧૦૨૪	૪૨ ૪૨ ૧૭૬૪
૧૩ ૧૩ ૧૬૯	૨૩ ૨૩ ૫૬૯	૩૩ ૩૩ ૧૦૮૯	૪૩ ૪૩ ૧૮૪૯
૧૪ ૧૪ ૧૯૬	૨૪ ૨૪ ૫૭૬	૩૪ ૩૪ ૧૧૫૬	૪૪ ૪૪ ૧૯૭૬
૧૫ ૧૫ ૨૨૫	૨૫ ૨૫ ૬૨૫	૩૫ ૩૫ ૧૨૨૫	૪૫ ૪૫ ૨૦૨૫
૧૬ ૧૬ ૨૫૬	૨૬ ૨૬ ૬૭૬	૩૬ ૩૬ ૧૨૯૬	૪૬ ૪૬ ૨૧૯૬
૧૭ ૧૭ ૨૮૯	૨૭ ૨૭ ૭૨૯	૩૭ ૩૭ ૧૩૬૯	૪૭ ૪૭ ૨૨૦૯
૧૮ ૧૮ ૩૨૪	૨૮ ૨૮ ૭૮૪	૩૮ ૩૮ ૧૪૪૪	૪૮ ૪૮ ૨૩૦૪
૧૯ ૧૯ ૩૬૧	૨૯ ૨૯ ૮૪૧	૩૯ ૩૯ ૧૫૨૧	૪૯ ૪૯ ૨૪૦૧
૨૦ ૨૦ ૪૦૦	૩૦ ૩૦ ૯૦૦	૪૦ ૪૦ ૧૬૦૦	૫૦ ૫૦ ૨૫૦૦

୪୧	୪୧	୨୫୦୧	୫୧	୫୧	୩୭୨୧	୭୧	୭୧	୪୦୪୧	୮୧	୮୧	୫୪୫୧
୪୨	୪୨	୨୭୦୪	୫୨	୫୨	୩୮୪୪	୭୨	୭୨	୪୧୮୪	୮୨	୮୨	୫୭୨୪
୪୩	୪୩	୨୮୦୮	୫୩	୫୩	୩୯୫୮	୭୩	୭୩	୪୩୨୮	୮୩	୮୩	୫୮୮୮
୪୪	୪୪	୨୯୧୫	୫୪	୫୪	୪୦୬୫	୭୪	୭୪	୪୪୭୫	୮୪	୮୪	୬୦୪୫
୪୫	୪୫	୩୦୨୪	୫୫	୫୫	୪୨୨୪	୭୫	୭୫	୪୫୨୪	୮୫	୮୫	୬୨୨୪
୪୬	୪୬	୩୧୩୫	୫୬	୫୬	୪୩୩୫	୭୬	୭୬	୪୬୭୫	୮୬	୮୬	୬୩୬୫
୪୭	୪୭	୩୨୪୮	୫୭	୫୭	୪୪୮୮	୭୭	୭୭	୪୭୮୮	୮୭	୮୭	୬୪୮୮
୪୮	୪୮	୩୩୫୪	୫୮	୫୮	୪୫୨୪	୭୮	୭୮	୫୦୮୪	୮୮	୮୮	୬୭୪୪
୪୯	୪୯	୩୪୮୧	୫୯	୫୯	୪୭୫୧	୭୯	୭୯	୫୨୪୧	୮୯	୮୯	୬୯୨୧
୫୦	୫୦	୩୫୦୦	୬୦	୬୦	୪୮୦୦	୮୦	୮୦	୫୪୦୦	୯୦	୯୦	୮୧୦୦

ଧାତୁ

୯୧	୯୧	୮୨୮୧	୧୧୧	୧୧	୧୧୧୧	୨୧	୧୧	୩୧	୧୧୧୧
୯୨	୯୨	୮୪୫୪	୨୧୧	୧୨	୧୨୧୧	୨୨	୧୨	୩୨	୧୨୧୧
୯୩	୯୩	୮୫୪୮	୩୧୧	୧୩	୧୩୧୧	୨୩	୧୩	୩୩	୧୩୧୧
୯୪	୯୪	୮୮୩୫	୪୧୧	୧୪	୧୪୧୧	୨୪	୧୪	୩୪	୧୪୧୧
୯୫	୯୫	୯୦୨୪	୫୧୧	୧୫	୧୫୧୧	୨୫	୧୫	୩୫	୧୫୧୧
୯୬	୯୬	୯୨୧୫	୬୧୧	୧୬	୧୬୧୧	୨୬	୧୬	୩୬	୧୬୧୧
୯୭	୯୭	୯୪୦୮	୭୧୧	୧୭	୧୭୧୧	୨୭	୧୭	୩୭	୧୭୧୧
୯୮	୯୮	୯୫୦୪	୮୧୧	୧୮	୧୮୧୧	୨୮	୧୮	୩୮	୧୮୧୧
୯୯	୯୯	୯୮୦୧	୯୧୧	୧୯	୧୯୧୧	୨୯	୧୯	୩୯	୧୯୧୧
୧୦୦	୧୦୦	୧୦୦୦	୧୦୧୧	୧୦	୧୦୧୧	୩୦	୧୦	୪୦	୧୦୧୧

(୪୯)

୪୧ । ୧୦	୪୧ ।।। ୧୨	୪୧ । ୧୪	୭୧ ।।। ୧୭	୮୧ । ୨୦
୪୨ ।। ୧୦	୪୨) ୧୩	୪୨ ।। ୧୪	୭୨) ୧୮	୮୨ ।। ୨୦
୪୩ ।।। ୧୦	୪୩ । ୧୩	୪୩ ।।। ୧୪	୭୩ । ୧୮	୮୩ ।।। ୨୦
୪୪) ୧୧	୪୪ ।। ୧୩	୪୪) ୧୫	୭୪ ।। ୧୮	୮୪) ୨୧
୪୫ । ୧୧	୪୫ ।।। ୧୩	୪୫ । ୧୫	୭୫ ।।। ୧୮	୮୫ । ୨୧
୪୬ ।। ୧୧	୪୬) ୧୪	୪୬ ।। ୧୫	୭୬) ୧୯	୮୬ ।। ୨୨
୪୭ ।।। ୧୧	୪୭ । ୧୪	୪୭ ।।। ୧୫	୭୭ । ୧୯	୮୭ ।।। ୨୨
୪୮) ୧୨	୪୮ ।। ୧୪	୪୮) ୧୭	୭୮ ।। ୧୯	୮୮) ୨୨
୪୯ । ୧୨	୪୯ ।।। ୧୪	୪୯ । ୧୭	୭୯ ।।। ୧୯	୮୯ ।। ୨୨
୫୦ ।। ୧୨	୫୦) ୧୫	୭୦ ।। ୧୭	୮୦) ୨୦	୯୦ ।।। ୨୨

ଆନୀ

୧୧ ।।। ୨୨	୧ — —	୧୧ — ୦।।	୨୧ — ୧। —
୧୨) ୨୩	୨ — —	୧୨ — ୦।।	୨୨ — ୧। —
୧୪ । ୨୩	୩ — —	୧୩ — ୦।।	୨୩ — ୧। —
୧୪ ।। ୨୩	୪ — ୦।	୧୪ — ୦।।	୨୪ — ୧।।
୧୫ ।।। ୨୩	୫ — ୦। —	୧୫ — ୦।।	୨୫ — ୧।। —
୧୬) ୨୪	୬ — ୦। —	୧୬ — ୧।	୨୬ — ୧।। —
୧୭ । ୨୪	୭ — ୦। —	୧୭ — ୧।	୨୭ — ୧।। —
୧୮ ।। ୨୪	୮ — ୦।।	୧୮ — ୧।	୨୮ — ୧।।।
୧୯ ।।। ୨୪	୯ — ୦।। —	୧୯ — ୧।	୨୯ — ୧।।। —
୧୦୦) ୨୫	୧୦ — ୦।। —	୨୦ — ୧।	୩୦ — ୧।।। —

(४८)

३१ - १॥॥	४१ - २॥ -	५१ - ३	६१ - ३॥ -
३२ - २)	४२ - २॥ =	५२ - ३॥	६२ - ३॥ =
३३ - २ -	४३ - २॥ =	५३ - ३॥ -	६३ - ३॥ =
३४ - २ =	४४ - २॥॥	५४ - ३॥ =	६४ - ४)
३५ - २ =	४५ - २॥॥ -	५५ - ३॥ =	६५ - ४ -
३६ - २॥	४६ - २॥॥ =	५६ - ३॥॥	६६ - ४ =
३७ - २॥ -	४७ - २॥॥ =	५७ - ३॥ -	६७ - ४ =
३८ - २॥ =	४८ - ३)	५८ - ३॥ =	६८ - ४॥
३९ - २॥ =	४९ - ३ -	५९ - ३॥ =	६९ - ४॥ -
४० - २॥॥	५० - ३ =	६० - ३॥॥	७० - ४॥ =

अक्षर

३१. ५१

७१ - ४॥ =	८१ - ५ -	९१ - ५॥ =	१
७२ - ४॥॥	८२ - ५ =	९२ - ५॥॥	२
७३ - ४॥ -	८३ - ५ =	९३ - ५॥॥ -	३
७४ - ४॥ =	८४ - ५॥	९४ - ५॥ =	४ ०॥
७५ - ४॥ =	८५ - ५॥ -	९५ - ५॥ =	५ ०॥ १
७६ - ४॥॥	८६ - ५॥ =	९६ - ६)	६ ०॥ २
७७ - ४॥॥ -	८७ - ५॥ =	९७ - ६ -	७ ०॥ ३
७८ - ४॥ =	८८ - ५॥॥	९८ - ६ =	८ ०॥॥
७९ - ४॥ =	८९ - ५॥॥ -	९९ - ६ =	९ ०॥॥ १
८० - ४॥	९० - ५॥ =	१०० - ६॥	१० ०॥॥ २

११ ०॥ ३	२१ १॥ १	३१ १॥॥ ३	४१ २॥ १
१२ ०॥॥	२२ १॥ २	३२ २)	४२ २॥ २
१३ ०॥॥ १	२३ १॥ ३	३३ २) १	४३ २॥ ३
१४ ०॥॥ २	२४ १॥	३४ २) २	४४ २॥॥
१५ ०॥॥ ३	२५ १॥ १	३५ २) ३	४५ २॥॥ १
१६ १)	२६ १॥ २	३६ २॥	४६ २॥॥ २
१७ १) १	२७ १॥ ३	३७ २॥ १	४७ २॥॥ ३
१८ १) २	२८ १॥॥	३८ २॥ २	४८ ३
१९ १)	२९ १॥॥ १	३९ २॥ ३	४९ ३ १
२० १॥	३० १॥॥ २	४० २॥	५० ३) २

५१ ३) ३	६१ ३॥॥ १	७१ ४॥ ३	८१ ५) १
५२ ३॥	६२ ३॥॥ २	७२ ४॥	८२ ५) २
५३ ३॥ १	६३ ३॥॥ ३	७३ ४॥ १	८३ ५) ३
५४ ३॥ २	६४ ४	७४ ४॥ २	८४ ५॥
५५ ३॥ ३	६५ ४) १	७५ ४॥ ३	८५ ५॥ १
५६ ३॥	६६ ४) २	७६ ४॥॥	८६ ५॥ २
५७ ३॥ १	६७ ४) ३	७७ ४॥॥ १	८७ ५॥ ३
५८ ३॥ २	६८ ४॥	७८ ४॥॥ २	८८ ५॥
५९ ३॥ ३	६९ ४॥ १	७९ ४॥॥ ३	८९ ५॥ १
६० ३॥॥	७० ४॥ २	८० ५)	९० ५॥ २

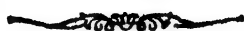
ସାଂଖ୍ୟାତତ୍ତ୍ୱ

୧୧ ପା ୩	୭୩ ନୌ ୧	୮୨୩, ୨୩	୧୫୭୩, ୫
୧୨ ପା ୩	୧୫—୦୩	୧୦,, ୩	୧୬୫,, ୫
୧୩ ପା ୩ ୧	୨୨୩—୦୩	୧୭୩,, ୩	୧୭୨୩,, ୫
୧୪ ପା ୩ ୨	୩୦—୧	୧୦୫,, ୩	୧୮୦,, ୬
୧୫ ପା ୩ ୩	୩୭୩—୧	୧୧୨୩,, ୩	୧୮୭୩ ୬
୧୬ ୬	୪୫—୧୩	୧୨୦,, ୪	୧୯୫,, ୬
୧୭ ୬ ୧	୫୨୩—୧୩	୧୨୭,, ୪	୨୦୨୩,, ୬
୧୮ ୬ ୨	୬୦—୨	୧୩୫,, ୪	୨୧୦,, ୭
୧୯ ୬ ୩	୬୭୩—୨	୧୪୨୩,, ୪	୨୧୭୩ ୭
୧୦୦ ୬	୭୫—୨୩	୧୫୦,, ୫	୨୨୫,, ୭

୨୩୨୩,, ୭	୧୦୦,, ୩	୧୦୦୦,, ୩୩
୨୪୦,, ୮	୨୦୦,, ୬	୨୦୦୦,, ୬୩
୨୪୭୩,, ୮	୩୦୦,, ୧୦	୩୦୦୦,, ୧୦୦
୨୫୫,, ୮	୪୦୦,, ୧୩	୪୦୦୦,, ୧୩୩
୨୬୨୩,, ୮	୫୦୦,, ୧୬	୫୦୦୦,, ୧୬୩
୨୭୦,, ୯	୬୦୦,, ୨୦	୬୦୦୦,, ୨୦୦
୨୭୭୩,, ୯	୭୦୦,, ୨୩	୭୦୦୦,, ୨୩୩
୨୮୫,, ୯	୮୦୦,, ୨୬	୮୦୦୦,, ୨୬୩
୨୯୨୩,, ୯	୯୦୦,, ୩୦	୯୦୦୦,, ୩୦୦
୩୦୦,, ୧୦	୧୦୦୦,, ୩୩	୧୦୦୦,, ୩୩୩

(૫૨)

ભૂગોળ વિદ્યા.

દિશાઓ.

પૂર્વદિશા—જે તરફ સૂર્ય ઉગે છે તેને પૂર્વ કે ઉગમણી દિશા કહે છે.

પશ્ચિમદિશા—જે તરફ સૂર્ય આથમે છે તેને આથમણી કે પશ્ચિમદિશા કહે છે.

ઉત્તર અને દક્ષિણદિશા—પૂર્વદિશા બણી મોં કરી ઉભા રહીએ તો ડાબાહાથ તરફની ઉત્તરદિશા, અને જમણાહાથ તરફની દક્ષિણદિશા કહેવાય છે.

નકશાની દિશાઓ.

નકશા ઉત્તર તરફ રાખીને છાપવામાં આવેલા છે માટે નકશા બણી મોં કરીને ઉભા રહીએ તો મથાળાની ઉત્તરદિશા, અને નીચે એટલે પગ તરફની દક્ષિણદિશા, તથા જમણાહાથ તરફની પૂર્વદિશા, અને ડાબાહાથ તરફની પશ્ચિમદિશા આવે છે.

ખૂણાઓ.

ઈશાનખૂણો—ઉત્તર અને પૂર્વદિશા વચ્ચેનો ઈશાનખૂણો.

અગ્નિખૂણો—પૂર્વ અને દક્ષિણદિશા વચ્ચેનો અગ્નિખૂણો.

નૈઋત્ય—દક્ષિણ અને પશ્ચિમદિશા વચ્ચેનો નૈઋત્યખૂણો।

વાવ્યખૂણો—પશ્ચિમ અને ઉત્તર વચ્ચેનો વાવ્યખૂણો।

જમીન અને પાણીના ભાગની વ્યાખ્યાઓ।

જમીનના ભાગની વ્યાખ્યાઓ।

ગામડું—જેમાં ઘોડાં છાંપરાવાળાં કે છાજ છાએલાં માટીનાં ઘર હોય તેને ગામડું કહે છે.

કસ્બો—જેમાં ઘણાં છાખંધ છટ્ટરી ઘર હોય અને ચૌટાં હોય તેને કસ્બો કે ગામ્ કહે છે.

શેહેર—જેમાં ઘણી મોટી છાખંધ હવેલીઓ હોય અને હારખંધ છટ્ટરી ઘરની પોળો અને સારાં સારાં મોટાં ચૌટાં હોય તેને શેહેર કહે છે.

તાલુકો—જેમાં ઘણાં ગામ આવેલાં હોય તેને તાલુકો મહાલ કે પરગણું કહે છે.

જિલ્લો—જેમાં ઘણા તાલુકા આવેલા હોય તેવા ભાગને જિલ્લો કહે છે.

સંસ્થાન—જેમાં એકજ દેશી રાજ્યનું રાજ્ય આવેલું હોય તેને સંસ્થાન કહે છે.

એજન્સિ—જેમાં ઘણાક દેશી રાજ્યનાં સંસ્થાનો આવેલાં હોય તેને એજન્સિ કહે છે.

પ્રાંત—જેમાં ઘણા જિલ્લા સંસ્થાનો અને એજન્સિઓ આવેલાં હોય તેને પ્રાંત કહે છે.

ધલાકા—જેમાં ધણા પ્રાંતો આવેલા હોય તેવા ભાગને ધલાકા કહે છે.

દેશ—જેમાં ધણા ધલાકા આવેલા હોય તેને દેશ કહે છે.

ખડ—જમીનના મોટા ભાગમાં ધણા દેશો આવેલા હોય તેને દેશ કહે છે.

ખંદર—જે ગામ દરીયા કે નદી કિનારે આવેલું હોય ને ત્યાં વહાણમાં માલ ચઢતો ઉતરતો હોય તેને ખંદર કહે છે.

ખેટ—ચારે બાજુએ પાણીથી વીંટાએલા જમીનના ભાગને ખેટ કે દ્વીપકલ્પ કહે છે.

દ્વીપકલ્પ—જમીનના જે ભાગ ત્રણે બાજુએ પાણી અને એક બાજુએ જમીન હોય તેને દ્વીપકલ્પ કહે છે.--

ડુંગર—જમીનનો જે ભાગ ધણો ઉંચો અને લાંબો ગએલો હોય તેને ડુંગર કહે છે. ડુંગર કરતાં વધારે ઉંચો ગએલો હોય તેને પર્વત કહે છે.

શિખર—પર્વતની ટોચને શિખર કહે છે.

રણુ—ઝાડખીડ વગરના સંપાટ રેતાળ મુલકને રણુ કહે છે.

ભૂશીર—જમીનની જે અણી લાંબી થઇને સમુદ્રમાં ગએલી હોય તેને ભૂશિર કહે છે.

પાણીના ભાગની વાખ્યા.

તળાવ—પાણીનો જે નાનો ભાગ ચારે બાજુએ જમીનથી વીંટાએલો હોય તેને તળાવ કહે છે.

સરોવર—ધણાજ મોટા તળાવને સરોવર કહે છે.

મહાસાગર—પૃથ્વીના ખારા પાણીના પાંચ ભાગ કયા છે તે
દર્શને મહાસાગર કહે છે.

સમુદ્ર, સાગર કે દરિયો—મહાસાગર કરતાં નાનો હોય તેને
સમુદ્ર, સાગર કે દરિયો કહેવાય છે.

અખાત—જમીન તરફ સમુદ્રનો લાંબા ગએલા ફાટને અખાત
કહે છે.

ઉપસાગર—પહોળા મોઢાના અખાતને ઉપસાગર કહે છે.

નદી—મીઠા પાણીનો જે પ્રવાહ પૃથ્વી કે સરોવરમાંથી નીક-
ળી સમુદ્રને કે ખીણ નદીને મળે છે. તેને નદી કહે છે.

નદીનું મુખ—જે જગાએ નદી નીકળે છે તે જગાને નદીનું
મુખ કહે છે.

નદીનું મુખ—જે જગાએ નદી નીકળે છે તે જગાને નદીનું
મુખ કહે છે.

સંગમ—જે સ્થળે એક નદી ખીણ નદીને મળે છે તે મેળા-
પને સંગમ કહે છે.

બરતી—દરિયાનું પાણી ચઢે છે તેને બરતી કહે છે.

ઝાડ—સમુદ્રમાં બરતીનું પાણી ઉતરતું હોય તેને ઝાડ કહે
છે.

ખાડી—જે નદીનું મુખ પહોળું હોય તેને ખાડી કહે છે.

ગાયકવાડી રાજ્યની ભુગોળ.

ગાયકવાડી રાજ્યનો મુખ્ય ખુલ્લો પૃથ્વીખારાએત્રો છે

એટલે રાજ્યની એકત્ર સીમા આપી શકાય તેમ નથી. રાજ્યની

વડનો અનુકૂળતાને સાર ગાયકવાડી રાજ્યના ચારે બાજુએ વાગાં આવેલા છે તે દરેકને પ્રાત કહે છે વડોદરા પ્રાંત કહી પ્રાંત મંવસારી પ્રાંત અમરેલી અથવા આખા મહાસાગર.

(૧) વડોદરા પ્રાંત.

સીમા—ઉત્તરે જંગલ છલ્લો; પૂર્વે શેવાકાંઠાએ જંગલ, અને પશ્ચિમમાં દક્ષિણે રાજપીપળાસર્યાન અને ભરચ છલ્લો પશ્ચિમે ભરચ છલ્લો અને ખખાતનું રાજ્ય.

મુખ્ય નદીઓ નર્મદા—એ અમરકંટકના ડુંગરમાંથી નીકળી ખખાતના ખખાતને મળે છે. તેના ઉપરનાં ગામ દોરલ, શીનોર, ખરકાલ, આણેદ, કરનાળી તોલકવાડાં.

મહી—મધ્ય હિંદના ડુંગરમાંથી નીકળી ખખાતના અખાતને મળે છે. તેના ઉપરનાં ગામ ગોમંજીગાં, ગબીરા, મુંજપેર, ડંગડા.

ઢાકર—જાંબુધોડાના ડુંગરમાંથી નીકળી અરબી સમુદ્રને મળે છે તેના ઉપરનાં ગામ ગોખડા.

વિદ્યામીત્રી—પાવાગઢના ડુંગરમાંથી નીકળી ઢાકરને મળે છે તેના ઉપર વડોદરા છે.

મુખ્ય નિકાસ—ડાંગર, કપાસ, દોદરા, જુવાર, મકાં, બાજરી. તુવેર, તમાકુ.

મુખ્ય તાલુકા—પેટલાદ, પાદરા, ચૌરદા, શિનોર, આણેદ, ડંગોધ, સંખેડા, સુવલ્લી તાલુકાઓ, વડોદરા.

પેટા તાલુકા—સીસવા, ત્રીલકવાડા.

૧ પેટલાદ તાલુકા.

એમાં ૭૧ ગામ છે.

નદી—મહી. યેદી.

અખાત—ખંભાનનો રાજપુર આગળ છે.

મુખ્ય ગામ—પેટલાદ, સોજીત્રા, વસો નાર, ખીઝ, ધર્મજ, મેહેતાવ, ચાંગા, કાસર, મોગરી ગાંધણી, બાદરોડ પત્તાળા.

પેટા તાલુકો સીસવા.

એમાં ૩૨ ગામ છે.

નદી—મહી.

મુખ્યગામ—બાદરણ, સીસવા, વાઝવોડ, ઝારોળા, ખામણ-ગામ, કાણીસા, ગંભીરા.

૨ પાદરા તાલુકો

એમાં ૬૭ ગામ છે.

નદીઓ—મહી, દાદર, વિશ્વમિત્રી.

મુખ્યગામ—પાદરા, ડગડા, દરાપુરા, રણ, ભોજ, ડભાસી, માસર, મુઝપુર, સાધી, કરખડી, ચાણસદ, વડુ.

વિશેષલક્ષીકત—ડગડા મહી નદી ઉપર છે, અહીંની હવા સારી છે ત્યાં પાણીમાં શીકારી જનવશે રાખવામાં આવે છે ત્યાં ગાયકવાડ સરકારની હવેલીઓ સારી જેવા લાયક છે.

૩ ચોરંદ તાલુકો.

એમાં ૮૮ ગામ છે.

નદીઓ—નર્મદા, ઓર.

મુખ્યગામ—કરખણ, ડોરજા, ચોરંદ, કોટરી, મીઝાગામ.

૪ શિતોર તાલુકો.

એમાં ૪૭ ગામ.

નદીઓ—નર્મદા, ઓર.

મુખ્ય ગામ—શિનોર, કરનાળી, ધરકાલ, કુકસ, અવાખસ, દીખરવા. વિશેષ હુકીકત—શિનોરમાં સુતારના વાસના, ને ખરાદીનું કામ સર થાય છે.

કરનાળી જાત્રાનું ઠેકાણું છે.

૫ ચાણોડ તાલુકો.

આ તાલુકામાં એકજ ગામ છે.

નદી—નર્મદા.

ગામ—ચાણોડ

તિર્થની જગા—ચાણોડ જાત્રાનું ઠેકાણું છે, ત્યાં ચેત શુદ્ધ ૧૫ તથા કારતક સુદ ૧૫ મોટો મેજા ભરાય છે.

૬ ડભોઈ તાલુકો.

એમાં ૭૪ ગામ છે

નદીઓ—ઢાઢર, રંગામ.

મુખ્યગામ—ડભોઈ, મંડાળા, કારવણ, હમીપોર, ઢાઢાર, બાહુપુર.

વિશેષ હુકીકત—ડભોઈમાં પાણડીઓ, તાંબા પીતળનાં વાસણ, ને ખરાદીનું કામ થાય છે, ત્યાંનો કિલ્લો જોવા લાયક છે.

૭ પેરા તાલુકો તીલકવાડા.

એમાં ૩૮ ગામ છે.

નદીઓ—નર્મદા મીણ.

મુખ્યગામ—તીલકવાડા, આંમરોલી પુન્હા.

૭ સંખેડા તાલુકો.

એમાં ૧૪૪ ગામ છે.

નદીઓ—ઢાઢર, ઓર, ઉછ, હેરણ.

મુખ્યગામ—સંખેડા, બાધરપુર, માકણી, વાસણા.

વિશેષ હકીકત—સંખેડામાં ખરાદી કામ સાર થાય છે.

સાવલી તાલુકો.

એમાં ૪૨ ગામ છે.

નદીઓ—મહી, વિશ્વામિત્રી, ગોમા, કરડ, મીણી, નાંખઓ.

મુખ્યગામ—સાવલી, સાંઢાસલ, તુડાવ, પીલોલ, ડેસર, બા-
કરોલ, ગોઠડા, સોખંડા.

૯ વાઘોડીઆ તાલુકો.

એમાં ૬૫ ગામ છે.

નદીઓ—વિશ્વામિત્રી, સુર્યો, દેવ, નાંખઓ.

મુખ્યગામ—વાઘોડીઆ, જરોદ, માડોદર, સાંગાડોલ

૧૦ વડોદરા તાલુકો.

એમાં ૯૧ ગામ છે.

નદીઓ—મહી, વિશ્વામિત્રી, ઢાઢર, નાંખઓ દુરગા, સુર્યો.

મુખ્યગામ—વડોદરા, ઇટોલા, બાયલી, કોયલી, ડાણી, પોર
વરણામા, મકરપુરા.

વિશેષ હકીકત—વડોદરા એ શ્રીમંત સરકાર અમલવાડ સરકારની રાજધાની છે.

૨ કડી પ્રાંત.

સીમા—ઉત્તરે રાધનપુર, તથા પાલનપુર સંસ્થાન; પૂર્વે ઇડર સંસ્થાન, પરાંતીજ પુરગણું, અને મહીકાંઠા એજન્સી. દક્ષિણે ખેડા તથા અમદાવાદ જિલ્લો, પશ્ચિમે અમદાવાદ જિલ્લો.

નદીઓ—૧ સાગરમતી એ અરવલ્લીના ડુંગરમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે. (૨) ખારી, (૩) મેશ્વો, (૪) ખનાસ (૫) સરસ્વતી એના ઉપર સીધપુર છે. (૬) રૂપેણ (૭) વાતક એના ઉપર આતરસુંબા અને ઉત્કંઠેશ્વર મહાદેવનું ધામ છે.

નિકાશ—ત્રઉં, બાજરી, જીવાર, જવ, ઇત્યાદિ.

તાલુકા—૧ પાટણ, ૨ વડાવલી, ૩ મેહેસાણા, ૪ કડી ૫ ક-ભોત્ર, ૬ દેહેગામ, ૭ વિન્નપુર, ૮ વિસનગર, ૯ ખેરાળુ ૧૦ સીધપુર પેટા તાલુકો હારીજ, આતરસુંબા, વડનગર

૧ પાટણ તાલુકો

એમાં ૧૯૩ ગામ છે.

નદીઓ—સરસ્વતી, ખનાસ,

મુખ્યગામ —પાટણ, બાલીસણા. મણુંદ, રણજ, કંધારવી. સંઢેર.

વિશેષ હુકીકત—પાટણમાં માટીનાં વાસણ, સુડીઓ, પટોમાં, મશર તથા કંકુ સાર અને છે.

૧ પેટા તાલુકો હારીજ

એમાં ૮૨ ગામ છે.

નદીઓ—સરસ્વતી, ખનાસ.

મુખ્યગામ—હારીજ, અડીઆ, રોડા.

૨ વડાવળી તાલુકો.

એમાં ૧૨૭ ગામ છે.

નદી—રપેણુ.

મુખ્યગામ—ચાણસમા, વડાવળી, ધીણોજ, સંખલપુર, મુઢેરા.

તિર્થનીજગ્યા—અહેચરગામે બહુચરા માતાનું ધામ છે. ત્યાં ચૈત્ર સુદ ૧૫ તથા આસો સુદ ૧૫ મોટો મેળો ભરાય છે.

૩ મેહુસાણા તાલુકો.

એમાં ૮૧ ગામ છે.

નદી—રપેણુ, ખારી.

મુખ્યગામ—મેહુસાણા, બલોલ, લીંચ, પાંચોટ.

૪ કડી તાલુકો.

એમાં ૧૧૯ ગામ છે.

મુખ્યગામ—કડી, થોળ, વામજ, આદ્રજ કંડ

૫ કલોલ તાલુકો.

એમાં ૮૭ ગામ છે.

નદી—સાબરમતી.

મુખ્યગામ—કલોલ, નારદીપુર, રખાલ, સૈદવ.

તિર્થનીજગ્યા—ભોયણી ગામે મસ્ત્રીનાથનું ધામ છે. તે આનંદકોનું જાત્રાનું સ્થળ છે.

૬ દહેગામ તાલુકો.

એમાં ૧૪૯ ગામ છે.

નદીઓ—સાબરમતી, ખારી, મેશ્વેા.

મુખ્યગામ—દહેગામ, બહીએલ, કઠવાડા, નાંદોલ.

વિશેષહુકીકત—સાંપાનીવાવ અને હાલીસાનો બમરીઓકુવો
જેવા લાયક છે.

(૨) પેટા તાલુકો આતરસુખા

એમાં ૩૮ ગામ છે.

નદીઓ—વાત્રક, વરાંસી, મહોર.

મુખ્યગામ—આતરસુખા, કાનીએલ, કાનીપુર, દેવકરણુનુંમુચાડું,
ખારીઆ.

વિશેષહુકીકત—આતરસુખામાં છરા, છરીઓ, લોઢીઓ, તા-
વડીઓ, વગેરે બને છે.

તિર્થનીજગાઓ—વાધજપુર આગળ વાત્રક નદીપર ઉત્કટે-
શ્વર એટલે ઉંટડીઆ મહાદેવની જગા છે ત્યાં લોકો ધણા દુરથી
જાત્રાએ આવે છે.

૭ વિજપુર તાલુકો.

એમાં ૧૦૧ ગામ છે

નદીઓ—સાબરમતી, હાથમતી.

મુખ્યગામ—વિજપુર, લાડોલ, વસઇ, ગોળરીયા, સાંધણુજ
જંત્રાલ.

વિશેષહુકીકત—મહુડીગામે ખડાયતાની કુળદેવી છે.

૮ વિશતગર તાલુકો.

એમાં ૬૧ ગામ છે.

નદી—રપેણુ

મુખ્યગામ—વિશનગર, વાલમ ભાંડુ, કમાણા, બાલક.

વિશેષહુકીકત—વિશનગરમાં તાંબા પીતળનાં વાસણુ સારાં બને છે.

૯ ખેરાળુ તાલુકો.

એમાં ૮૧ ગામ છે.

નદી—રપેણુ.

મુખ્યગામ—ખેરાળુ, સીપોર, ઉમતા, સુંડીઆ, મંડાલી.

૩ પેટા તાલુકો વડનગર.

એમાં ૨૪ ગામ છે.

નદી—રપેણુ.

મુખ્યગામ—વડનગર બાધરપુર કરબરીઆ જાબલીઆ

વિશેષહુકીકત—લવારલોક વડનગરમાં પીતળની કેરીઆ, દા-
બડીઆ, વગેરેબનાવે છે અને સુતાર લોક સતારને સારંગી બનાવે છે.

૧૦ સિદ્ધપુર તાલુકો.

એમાં ૯૫ ગામ છે.

નદીઓ—સરસ્વતી અમરદખી મેલિવો, આસવેલો.

મુખ્યગામ—સિદ્ધપુર, ઉંળ, ઉનાવા, ઉપેરા.

વિશેષહુકીકત—સિદ્ધપુરમાં રૂદ્રમાળા બેવાલાયક છે. લવા-
ર કામ અને રંગાટીનું કામ સારૂ થાય છે, (૨) ઉંઝા એમાં કડવા
કણુખીની કુળદેવી છે (૩) ઉનાવા એમાં મીરાં દાતારેની બના છે.

તિર્થ—સિદ્ધપુર એ જાત્રાનું ઠેકાણું છે ત્યાં માનિમાવ થાય છે

૩ નવસારી પ્રાંત.

સીમા—ઉત્તરે ભરૂચ, અને ચણપીપળા સંસ્થાન, પૂર્વે ખાનદેશજીલ્લો, દક્ષિણે સુરતજીલ્લો તથા વાંસદા સંસ્થાન, પશ્ચિમે સુરતજીલ્લો તથા અરબી સમુદ્ર.

કુંગર—૧ સાલોટાનો (૨) સસલાકુંગર (૩) ધોરકુંગરી (૪) લાંબી કુંગરી (૫) શરાંનીકુંગરી (૬) રાયગઢનો બહાકુંગર (૭) દીવાણા-અખાડા (૮) રાનીઆ આંબાનો (૯) સોગકીકુંગરી (૧૦) પેટકીકુંગરી (૧૧) અછાદીઆ કુંગરી

સમુદ્ર—અરબી,

નદીઓ—તાપી એ સાતપુડા પર્વતમાંથી નીકળી અરબી સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપરનાં ગામ કઠોર, વરીઆવ, કામરેજ, વાળપુર (૨) પુર્ણા એના ઉપર મહુવા, અંતાપુર છે (૩) મીઠાળા એના ઉપર મરોલી પલસાંનાં છે (૪) એતેજેકા એના ઉપર બીલીમોરા ને ધમડાછા છે. (૫) કાવેરી (૬) કામ.

મુખ્યનિકાસ—ડાંગર, કાંદરા, જીવાર, કપાસ, તુવેર, ખાજરી, શેરડી.

મુખ્યતાલુકા—એળાછા (૨) કામરેજ (૩) પલસાંનાં (૪) બ્યારા (૫) સોનગઢ (૬) મહુવા (૭) નવસારી (૮) ગણદેવી.

પેટાતાલુકા—૧ વાકલ ૨ વાળપુર.

૧ વેળાછ તાલુકો.

એમાં ૭૦ ગામ છે. નદીઓ કીમ
કુંગર—અંછાડીઆનો, ખંભાનો. દીવાણાઅખાડાના.
મુખ્યગામ—વેળાછા, માંગરી, હથુરણ.

૨ પેટાતાલુકો વાકલ.

એમાં ૪૮ ગામ છે. ખાડી—મંગી.
મુખ્યગામ—વાકલ, આમખુડા, ઘોડખાર.
વિશેષહુકીકત—આ તાલુકાના હવાપાણી ખરાબ છે.

૩ કામરેજ તાલુકો.

એમાં ૯૮ ગામ છે. નદી—તાપી.
મુખ્યગામ—કામરેજ, કઠોર વેરીઆવ.

૪ પલસાણા તાલુકો.

આત્મલુકા માં ૭૯ ગામ છે. નદી મીઠોલી.
મુખ્યગામ—પલસાણા, ખલેશ્વર, અમુમરા.

૫ વ્યાસતાલુકો.

એમાં ૧૧૫ ગામ છે.
નદીઓ—પુર્ણી, અખિકા, મહાવ. અંખરી, તાપી.
કુંગર—સરાનો, રાનીઆ આખાનો. સોમકો અને પેટી કુંગરી.
મુખ્યગામ—વ્યાસ, અંતાપુર, કામપરા.

૬ સોમગઢ તાલુકો.

એમાં ૨૮૬ ગામ છે. નદીઓ—તાપી પુર્ણી, કુંગર—સોમગઢનો.

કુગરી કિલ્લા—સોનગઢ, રૂપગઢ, સમતાનગઢ, સાલહેર.

મુખ્યગામ—સોનગઢ.

વિશેષહકીકત—અહીંનાં હવા પાણી ખણાંજ ખરાબ છે.

પેટા તાલુકો વાજપુર.

એમાં ૨૨૧ ગામ છે, મુખ્યનદી—તાપી. મુખ્ય ગામ—વાજપુર, આરકાટી.

વિશેષહકીકત—અહીંનાં હવા પાણી ખરાબ છે.

૬ મહુવા તાલુકો

એમાં ૭૭ ગામ છે. નદીયો પુર્ણા કાવેરી, અંબિકા.

મુખ્યગામ—મહુવા, અંબાવડ, નડધરા-

૭ નવસારી તાલુકો.

એમાં ૬૫ ગામ છે, સમુદ્ર અરબી.

નદીયો પુર્ણા, મીડોલા.

મુખ્ય ગામ—નવસારી, ચોવીસી. વીરાવલ, વેશમા.

૮ ગણદેવી તાલુકો

એમાં ૩૦ ગામ છે. નદીઓ કાવેરી, આંબેકા, વેગણી.

કુંગર સસલાધાર, લાંબીકુંગરી.

મુખ્યગામ—મણદેવી ખીલીમોરા, ધમડાજા.

વિશેષ હકીકત—ગણદેવીમાં ખાંડ બતાવવાનું કારખાનું છે.

૪ અમરેલી માંત.

નદીઓ ૧ શેત્રુંજી એના ઉપર વાંકીઆ છે. (૨) શીંગવડા

(૩) સાંગાવાડી, (૪) વડી (૫) યેખી. (૬) ધાંતરવડી (૭) ઓખા. (૮) ગોમતી. (૯) કેરી, કુમરે—આંચપનો. (૧૦) ભાં-પાલાનો (૧૧) કંદાલાનો (૧૨) મૂળ દારકાની કુમરી (૧૩) માદ-વાડની કુમરી.

સસુદ્ર—અરખી.

તાલુકા—જામનગર, (૧) અમરેલી. ૩ ધારી, ૪ કોડીનાર, ૫ ઓખામંડળ.

પેટાતાલુકા—શીયાનગર (૧) બીમકટા (૨) ખાંભા, (૩) બેટશંખોદાર.

૧ જામનગર તાલુકો.

એમાં ૩૦ ગામ છે. નદીઓ—કેરી, કાલુભાર. મુખ્યગામ—જામનગર, આવડ, શામપુર.

૨ પેટાતાલુકો શીયાનગર

એમાં ૮ ગામ છે. નદી—કેરી. મુખ્યગામ—શીયાનગર, માલપુર.

૩ અમરેલી તાલુકો

એમાં ૬૨ ગામ છે. નદીઓ—ચેરુલ, વડી, યેખી.

મુખ્યગામ—અમરેલી, વાંકીઆ, મોરામકડીઆ, સાલ-

આવડ.

નિર્મિત ભૂમિકત—અમરેલીમાં આદામી બહુસી ને બીજા

સારા થાય છે.

૨ પેટાતાલુકો બીમકટા.

મુખ્યગામ—બીમકટા એ એક જ ગામ છે.

૩ ધારી તાલુકો.

એમાં ૬૧ ગામ છે. નદીઓ—રોલુ, ધાતરવડી.

મુખ્યગામ—ધારી, ચલાલા, સરમડા, ધારગણી.

વિશેષ હકીકત—ધારીમાં ઘોડાનો સામાન, તરવારનો, મ્યાન સારા થાય છે.

૪ પેટા તાલુકો ખાંભા.

એમાં ૨૭ ગામ છે. નદી—ધાતરવડી.

મુખ્યગામ—ખાંભા.

વિશેષ હકીકત—અહીં પાણી ખસાય છે.

૫ કોડીનાર તાલુકો.

એમાં ૭૪ ગામ છે. નદીઓ—શિગવડા સાંગાવીડા, રૂપેલુ.

ડુંગરીઓ—મૂળ દારકાની, માટવાડીની.

મુખ્યગામ—કોડીનાર, ધાંટવડ, ડોલાસી.

૬ ગોપીતલાવ તાલુકો.

એમાં ૫૨ ગામ છે. નદીઓ—ગોપી.

નદીઓ—ગોપી, ગોમતી.

તલાવ—ગોપીતલાવ એમાંથી ગોપીચંદન નીકળે છે.

મુખ્યગામ—લુકા, મોરપાડ, મચલાલ, મચલમ, પીલુડા.

તિર્થ—હારકાં એ મોટું તિર્થનું ધામ છે.

૪ પેટાતાલુકો એટ સંખોદાર.

તલાવ—રણછોડ સર.

મુખ્યગામ—એટસંખોદાર એ એકજ ગામ છે.

તિર્થ—એટસંખોદાર એ તિર્થની જગા છે.

